

XXXI. Országos Tudományos Diákköri Konferencia

Állam- és Jogtudományi Szekció

VÁLSÁGJELEK ÉS MEGOLDÁSAIK
A DIGITÁLIS SZERZŐI JOGBAN

Jelige: „42”

TARTALOMJEGYZÉK:

I. FEJEZET: BEVEZETÉS	4
II. FEJEZET: HIBÁS METAFORÁK, METAFORIKUS HIBÁK.....	6
II.1. „Nem lopnál autót?”	6
II.2. Szerzői jog megcsáklyázva	7
II.2.1. A kalóz fogalom változásai.....	7
II.2.2. A kalóz terminológia buktatói.....	11
II.2.3. A jelenlegi metaforikus berendezkedésből következő válságjelek ...	11
III. FEJEZET: EGY ESZKALÁLÓDÓ HÁBORÚ.....	13
III.1. Az adattovábbítás fogalmának differenciálódása.....	13
III.2. Az egyes adattovábbítási módok.....	14
III.3. A peer-to-peer alapú fájlmegosztók egyes generációi.....	15
III.4. Az adattovábbítási módokból következő válságjelek.....	20
IV. FEJEZET: TOVÁBBI VÁLSÁGJELEK A SZERZŐI JOG VILÁGÁBAN.....	22
IV.1. Az ACTA, a digitális kor nemzetközi egyezménye	22
IV.2. Végtelen védelem – a jelenlegi védelmi idő megkérdőjelezése	24
IV.3. Közös jogkezelés.....	26
IV.4. A fokozatos válasz rendszerek.....	27
IV.5. Védelmi intézkedések.....	30
V. FEJEZET: ALTERNATÍVÁK, MEGOLDÁSI- ÉS REFORMJAVASLATOK.....	31
V.1. A reformjavaslatok és alternatívák fogalmi elválasztásáról	31
V.2. Reformjavaslatok a jogirodalomból	31
V.3. Alternatívák.....	33

V.4. Egy újabb alternatíva, javaslatok a törvényi szabályozás számára	35
V.4.1. A jogalkotás feladatai.....	36
V.4.2. A felhasználók feladatai	38
V.4.3. A jogosultak és közös jogkezelők feladatai.....	39
VI. FEJEZET: KONKLÚZIÓ.....	41
FELHASZNÁLT IRODALOM.....	42

„De... szarvas hiba elméletet alkotni adatok nélkül. Akkor ugyanis a tényeket igazítjuk a teóriához, nem pedig a teóriát a tényekhez.”

Sherlock Holmes

I. BEVEZETÉS

Egy jogász tevékenysége nagyban hasonlít egy mérnök munkájához. Roscoe Pound¹ a jogalkalmazásra vonatkozó kifejezésével élve *social engineering*, társadalmi mérnökösködés. Tovább gondolva a metaforát, a jogi hivatás egyes ágaiban tevékenykedők megtervezik a szerkezetet, vagyis a társadalmat, mások a szerkezet tökéletesítésén fáradoznak, és vannak, akik karbantartják azt.

A társadalmi szerkezet egyik önálló, mára elkülönült egysége, a szerzői jog „meghibásodott, elromlott”. Ahhoz, hogy jogászként a közösség hasznára tudjunk válni, és rendbe tudjuk hozni ezt a hibát, szükség van arra, hogy felmérjük: milyen problémák, válságjelek bukkantak föl a jogterületen, mi okozza ezeket, és – ha a társadalom önmaga nem képes ezek orvoslására – milyen intézkedéseket kell alkalmaznunk a problémák elhárítása végett.

A „szerzői jogi gépezet” legfőbb működési elve az *egyensúly*.² A szerző – az egyik oldalon – egy törvényben meghatározott kizárólagos felhasználási és engedélyezési jogot kap műve fölött, aminek segítségével megélhetését is biztosítani képes, míg a társadalom bizonyos esetekben – a másik oldalon – az előbbi ellensúlyaként felhatalmazást kap arra, hogy a művet a szerző engedélye és a kötelező díjfizetés nélkül felhasználja. Jessica Litman³ szerint nem is több ez egy mindkét fél számára hasznos üzletnél, *bargain*-nél.

A szerkezet meghibásodásának számos oka lehet. Előfordulhatnak kisebb problémák, zökkenők egy jogterület életében. Ilyen volt például a szerzői jogban a szoftverek megjelenése, amely joghézagot a nemzeti és nemzetközi jogalkotás vívmányai viszonylag gyorsan, a rendszerben bekövetkező inkoherenciák nélkül meg tudtak oldani. Ám vannak komolyabb hibák, válságjelek, amelyek kezelése igen nagy erőfeszítéseket kíván meg mind a jogalkotótól, mind a társadalom többi résztvevőjétől, és amelynek eredményeképpen akár újra is rajzolódhatnak egy jogterület erőviszonyai.

¹ Az amerikai jogi realizmus képviselője, a cambridge-i Harvard Law School dékánja 1916-tól 1936-ig.

² POGÁCSÁS ANETT: Szerzői jog újratöltve, *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle (a továbbiakban ISZSZ)*, 2010/6, 38.

³ JESSICA LITMAN: *Digital copyright*, Prometheus Books, 2006, 122.

Az ilyen válságjeleket egyszerre több dolog is indikálhatja. Általánosságban elmondhatjuk, hogy az alapvető érték, az egyensúly eltolódása önmagában nagy problémákat okoz. Az utóbbi években megfigyelhető volt a szerzők jogainak egyoldalú kiszélesítése – gondoljunk csak a védelmi idő folyamatos növekedésére – anélkül, hogy ezt megfelelő kompenzáció követte volna a társadalom oldalán. Ehhez járul hozzá az a tényező, hogy a szerzői jognak a technológiával mindig is egy komplex, egymásra ható, transzformatív⁴ kapcsolata volt. A digitális átállás gyökeres változásokhoz vezetett a felhasználások területén. Az eddigi passzív műélvezet a digitális térben interaktívvá vált, teret engedve annak, hogy a művek végső kialakításában a felhasználók is részt vegyenek.⁵ Az új, globális és digitális felhasználások hullámai áttörték a jog territoriális gátjait, újraalkotva ezzel a művek élvezetének évtizedes gyakorlatát.

Mindezen változások soha nem látott válságba taszították a szerzői jogot, amely válságból koránt sem biztos, hogy könnyű lesz a kilábalás. Ahhoz, hogy ezeket a problémákat hatásosan kezelni tudjuk, vagyis ki tudjuk javítani a szerzői jog szerkezetében keletkezett hibákat, szükség van a meghibásodás okainak pontos és következetes felkutatására. A fent idézett, Sherlock Holmes-től kölcsönvett gondolat analógiájára építve e nélkül ugyanis a társadalmi kihívásokat próbálnánk meg igazítani a joghoz, nem pedig jogot a társadalom kihívásaihoz.

Ezért dolgozatomban következő három fejezetében számba veszem a szerzői jogot érintő legfontosabb válságjeleket, a IV. fejezetben pedig olyan további válságjeleket kutatok fel, mint az ACTA nemzetközi egyezmény, a fokozatos válasz rendszerek, vagy a közös jogkezelés problematikája. Az V. fejezetben összefoglalom a jogirodalom általam feldolgozott forrásaiban fellelt megoldási javaslatait, majd bemutatom a részben az előbbiek szintéziséből, részben pedig saját gondolataimból összeállított alternatívát. A VI. fejezet a konklúziót tartalmazza.

⁴ AARTHI S. ANAND: „Less is more”: New property paradigm in the information age? *Duke Law & Technology Rev.*, 2012/1, 75.

⁵ Ha védett művet dolgoz át, ez az ún. user-generated-content (UGC), ha csak a felhasználó alkot, akkor user-created-content (UCC).

II. HIBÁS METAFORÁK, METAFORIKUS HIBÁK

Stefan Larsson elmélete⁶ szerint az ember számára minden absztrakt fogalom – így tipikusan a jogi fogalmak – megértéséhez szükség van valamilyen metaforára. A használt metafora kiválasztása nagy gondossággal kell hogy történjen, ugyanis ez egy metafora-körbe helyezi a fogalmat, így az azzal kapcsolatos válaszok a metafora által kötötté válnak.⁷ Ez a kötöttség akár évszázadokon keresztül is elkísérhet bennünket.⁸

A szerzői jog – sőt, a szellemi alkotások joga – fundamentális metaforája a tulajdon. Ám egy metafora idegen kontextusba delegálása azzal a veszéllyel fenyeget, hogy egyes felmerülő kérdések, melyek meghaladják a *source domain*,⁹ vagyis a kiindulási kontextus lehetőségeit, dogmatikailag pontatlanul kerülnek megvilágításra. Ezen alapokon elindulva vesszük górcső alá a „lopás” és „kalóz” kifejezések szerzői jogi alkalmazását, alkalmazhatóságát, melyek alapjaiban kérdőjelezzik meg a tulajdon-metafora helyességét.

II.1. „Nem lopnál autót”?

2012. március 21. napján az ACTA egyezményről szóló szakmai fórumon a Magyar Védjegy Egyesület képviselőjétől hangzott el a kérdés, miszerint miért nem egyértelmű a digitális lopás elleni fellépés fontossága. Jó példa ez arra, hogy mennyire is elterjedt, és a köznyelvbe tudat alatt beépült retorikai eszköz a lopás-terminológia (persze számtalan bizonyítékkal szolgálhatnánk még, így a címadó MPAA¹⁰ propaganda-filmmel¹¹ is).

A legégetőbb probléma a helytelen dogmatikai álláspontok beágyazódása a köztudatba, a szellemi és dologi tulajdon összemosása. Annak ellenére, hogy a szellemi tulajdoni megközelítés¹² a materiális tulajdonból nőtte ki magát¹³ – így több közös többszöröst is találhatunk –, számos eltérés van a két fogalom között. Eltérő az őket megillető védelem, a szellemi tulajdon térben és időben is korlátozott, és keletkezése sajátos jeleket mutat.¹⁴ E mellett a jogosultságok a dologi tulajdon esetén a tulajdonost illetik, míg a szellemi

⁶ Kifejtését ld. STEFAN LARSSON: *Metaphores and Norms – Understanding Copyright Law in a Digital Society*, 2011a.

⁷ LARSSON (2011a) i.m. 23.

⁸ STEFAN LARSSON: *The Path Dependence of European Copyright*, *Scripted*, 2011b/1, 10.

⁹ LARSSON (2011a) i.m. 60.

¹⁰ PETER K. YU: *Digital Copyright and Confuzzling Rhetoric*, *Vanderbilt J. of Ent. Tech. Law*, 2011a/13:4:881, 891.

¹¹ A filmet ld. <http://goo.gl/41c2O>.

¹² Vö. RAJSHREE CHANDRA: *Knowledge as Property: Issues in the Moral Grounding of Intellectual Property Rights*, Oxford UP, 2010.

¹³ BORONKAY MIKLÓS–BOYTHA GYÖRGY–CSEPELY-KNORR TAMÁS–SZILÁGYI PÁL: *A szerzői jogok közös kezelésének versenyjogi vonatkozásai*, 2008, 12.

¹⁴ MEZEI PÉTER: *A fájlcsere dilemma – a perek lassúak, az internet gyors*, HVG-ORAC, 2012a, 46.

tulajdon eleve azért jön létre, hogy a jogosulton kívül állók is élvezhessék azt, ami a korlátoknak és kivételeknek köszönhetően engedélyezés és díjfizetés nélkül is megvalósulhat.¹⁵

Ezekből következően alapvetően hibás a lopást mint jogi fogalmat alkalmazni a szerzői jog világában. Mindehhez hozzájárul, hogy a hatályos büntetőjogi tényállás szerint lopást az követ el, „*Aki idegen dolgot mástól azért vesz el, hogy azt jogtalanul eltulajdonítsa...*”,¹⁶ márpedig a szerzői jog a szerző jogosultságait tartalmazza, és mint ilyet, nem elvenni, csupán megsérteni lehet. Természetesen koránt sem biztos, hogy a lopás kifejezés alkalmazásakor a beszélő a szerzői jogok ellopására gondol, ilyen körben történő használata mégis megtévesztő, és pontatlan. Az eltulajdonítás¹⁷ egyértelmű következménye az, hogy akitől loptak, kikerül a dolog birtokából. Ám egy digitális másolásnál egy tökéletes, az eredeti példányt nem károsító másolat jön létre, így mind a másoló, mind a forrás birtokosa rendelkezik a mű egy példányával,¹⁸ persze ez előbbi az ezzel járó díjfizetés nélkül. Lopás csupán a szerzői mű valamilyen hordozójával kapcsolatban elképzelhető, ám a szerző jogainak megsértése mindenképpen világosan elhatárolható és elhatárolandó mind ettől, mind az előbbi tényállástól.

II.2. Szerzői jog megcsáklázva

A kalóz fogalom megjelenése a szerzői jogban kétélű fegyver. Forgatható a szerzői jogi jogosultak oldalán, kvázi az illegális letöltők megbélyegzéseként és tevékenységük bűnös, társadalomra veszélyes mivoltának kiemeléseként, de megjelenhet a felhasználók oldalán is, mint újonnan divatos, romantikus és közösségkovácsoló erő. A következőkben a kalózok történetéből kiindulva próbálom rávilágítani arra, hogy miképpen bukkanhattak föl kalózok a szerzői jogban, illetve hogy ezen megjelenésük milyen hatással van a jogfejlődésre.

II.2.1. A kalóz fogalom változásai¹⁹

A kalózok²⁰ (*pirate, buccaneer*) Amerika felfedezése után jelentek meg. A kalózkodásnak nevezett jelenségek történetében alapvetően *három szakasz* különíthető el.

¹⁵ MEZEI PÉTER: A fájlcsere retorika – gondolatok egy álvita margójára, *ISZSZ*, 2012/2, 2012b, 59.

¹⁶ A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: Btk.) 316. § (1) bek.

¹⁷ Vö. BOBROVSZKY JENŐ: Az enyém, a tied és a miénk a szellemi tulajdonban. In: *Liber amicorum - Ünnepi dolgozatok Gyertyánfy Péter tiszteletére*. Budapest, ELTE, 2008.

¹⁸ LARRSON (2011a) i.m. 97.

¹⁹ A téma kimerítő szociológiai és közgazdaságtani elemzését ld. BODÓ BALÁZS: *A szerzői jog kalózai*, Typotex, 2011.

²⁰ Bővebben: FRANK STOCKTON: *Pirates of Our Coast: A History of Pirates and Buccaneers*, Books on Demand, 2009.

1. Az *első időszak*²¹ jellemző kalózság kifejlődéséhez és hosszabb időn át való fennmaradásához hozzájárult, hogy a monopóliumokkal szembeszegülők meglátták a lehetőséget az újonnan felfedezett földrészen. Ezen önkéntes közösségek működése a korabeli források szerint²² – a kor viszonyaihoz képest – demokratikus volt, gyakran élvezték a társadalom támogatottságát, utópisztikus elképzeléseket tápláltak irányukban. Az elterjedésükben közrejátszott, hogy a tenger ellenőrizhetetlensége miatt utolérhetetlenek voltak.

A fő *definíciós elemek*: ad-hoc erőforrás jelleg, a gyenge kereskedelem kihasználása, monopóliumok elleni fellépés, demokratikus és decentralizált felépítés, önkéntesség, önszabályozás, népszerűség és támogatottság, az ellenük való védekezés sikertelensége.

2. A *második időszakot*²³ a könyvnyomtatás elterjedésétől datálhatjuk, színhelye pedig Anglia és az Egyesült Államok. Angliában egy új konfliktus üti fel a fejét, amely konfliktus kezelése végett tett lépésekben kirajzolódik angol-szász szerzői jogi rendszer alapja, a *copyright*.

A művek többszörözése egyre könnyebbé és megfizethetőbbé, ezzel összefüggésben a bennük foglalt információ értéke egyre súlytalanabbá vált.²⁴ Ezt a rendszert a kiadók²⁵ tartották kezükben. E fenti okok, illetve a kiadók a cenzúra eszközeiként való felhasználása eredményezte a *kalózkiadók* elburjánzását. Voltak olyan államok is, akik az angol monopóliumokon alapuló rendszerben rejlő réseket meglátva maguk is fokozott kalózkiadói tevékenységbe kezdtek, ők voltak a *kalózállamok*²⁶ (elsősorban az USA²⁷).

A kalózkiadók²⁸ jól ismerték az aktuális piacot, hiszen a legális kiadókkal ellentétben tisztán piaci alapokon működtek, továbbá gyakran informális megállapodásokat²⁹ kötöttek. Tevékenységük egyfajta „szokásjogi” keretek között zajlott.

A főbb *definíciós elemek* tehát a következők: a kereskedelem monopóliumokkal, privilégiumokkal való kötöttség, cenzúra, piaci tájékozottság, népszerűség, ellenük való védekezés eredménytelensége, önszabályozás.

²¹ Ld. ERIN MACKIE: *Welcome the Outlaw: Pirates, Maroons, and Caribbean Countercultures*, Cultural Critique, 2005.

²² Vö. MARCUS BUFORD REDIKER: *Villains of all nations: Atlantic pirates in the golden age*, Verso, 2004.

²³ Ld. bővebben: J. S. BROMLEY: *Outlaws at Sea, 1660-1720: Liberty, Equality, and Fraternity among the Caribbean Freebooters*, New York Univ, 2001.

²⁴ BOYTHA GYÖRGY: Hol tart a tudás alapú társadalom? *ENSZ Akadémia* 2008.

²⁵ BODÓ (2011) i.m. 55.

²⁶ Bővebben: AUBERT J. CLARK: *The movement for international copyright in nineteenth century America*, Catholic University of America P., 1960.

²⁷ Ld. még: THOMAS BENDER-DAVID SAMPLINER: *Poets, Pirates, and the Creation of American Literature*, New York University Jour. of International Law and Politics, 1996-97, 29.

²⁸ Vö. PAUL GOLDSTEIN: *Copyright's highway: from Gutenberg to the celestial jukebox*, Stanford UP, 2003.

²⁹ BODÓ (2011) i.m. 82.

3. A következő időszak a *peer-to-peer* kalózok³⁰ kora. Alapvetően a p2p-kalózok a '90-es évek végén formálódtak kimutatható réteggé. Ez a társadalmi szerveződés az első időszakbeli kalózsággal mutat bizonyos hasonlóságokat, kialakulásához is nagyban hozzájárult a kereskedelemben fellelhető diszfunkcionalitás.

Definíciós elem az ideológiai alátámasztottság.³¹ Megjelennek például a jogosultak és érdekvédelmi szervezeteik túlzott fellépéseivel,³² monopolisztikus helyzetével és az általuk kezdeményezett szerverlefoglalásokkal³³ kapcsolatos ellenérzések, a digitális és materiális tartalmak magas árában és a tartalmak elérhetőségének lokális korlátozásában rejlő visszasságok. Fontos megemlíteni, hogy e harmadik korszak kalózainak tevékenységéből többségében hiányzik a kereskedelmi jelleg.³⁴

1. ábra – A kalózok első időszakával kapcsolatos közösségvállalást és a közösség ideológiai alátámasztását mutatja be - a PirateBay logója

forrás: thepiratebay.org

További definíciós sajátosságként említhető a demokratikus, decentralizált felépítettség és önszabályozás. A decentralizáltság a p2p-típusú adattovábbítás természetéből fakad, a demokratikus és önszabályozó jelleget pedig tetten érhetjük az egyes torrent-oldalak saját belső szabályaiban. Az *nCore* oldal szabályzatában jogintézményekre hasonlító sajátosságot találhatunk. Többek között tartalmazza a torrent-alapú fájlmegosztással

³⁰ Bővebben: ERIC DAGIRAL–FLORIAN DAUPHIN: *P2P: From File Sharing to Meta-information Pooling*, Communications & Strategies, 2005.

³¹ Ld. még: PEKKA HIMANEN: *The Hacker Ethic and the Spirit of the Information Age*, Random House Inc, 2001.

³² Ld. a „mass Doe litigation” kifejezést: COLIN FOWLER: *Catching Digital Pirates: The Witch Hunt of the 21st Century*, 2012.

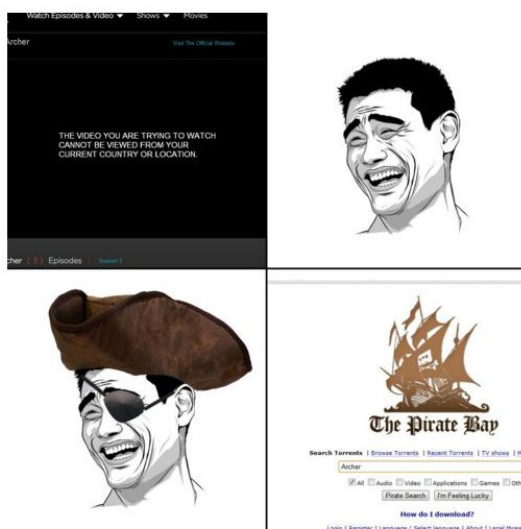
³³ Erről ld. IBOLYA TIBOR: A torrentraziák büntetőjogi megítélése, *Belügyi Szemle*, 2011/2.

³⁴ BODÓ (2011) i.m. 153.

kapcsolatos általános (pl. tracker) és speciális (pl. CAM) fogalmak meghatározását, a torrent definícióját, a torrent-fájlok feltöltésének szigorú alaki és tartalmi követelményeit, a feltöltés alóli tiltások listáját, továbbá az egyes „jogellenes magatartások” felsorolását (pl. hamis adatküldés), a kiszabható szankciók (pl. törlés) definícióját, és az ún. aktivitás szabályait.

Megjelenik még az ellenük folytatott jogérvényesítés sikertelensége és a társadalmi támogatottság. Példának okáért az *Amerika kapitány: Az első bosszúálló* c. film ezen sorok írása idején még csak a mozikban volt megtekinthető, tehát a DVD-kiadás előtt állt hazánkban. Magyarország két legnagyobb torrent-oldalán összesen 31.322+4.527, tehát összesen 35.849 letöltést lehetett összeszámolni jelen sorok írásakor,³⁵ amely adatból szinte kiabál a mögötte rejlő társadalmi igény.

2. ábra – A tartalmak elérhetőségének lokális lekorlátozásában rejlő probléma szemléltetéséről

forrás: tumblr.com

Tehát a főbb *definíciós elemek* a következők: reakció a kereskedelemben fellépő hiányosságokra, az üzleti szempont hiánya, demokratikus és decentralizált felépítés, önszabályozás, társadalmi támogatottság, az ellenük történt fellépések eredménytelensége, önkéntesség és részben a szellemi termékek ingyenes hozzáféréseinek igénye.

³⁵ A számadatok az első verziójú angol és magyar SD, BD, HD és DVD kiadások letöltési számának összege. Az első összeg az *nCore*, a második összeg a *bitHUMen* oldalról származik, 2011.11.26-án.

II.2.2. A kalóz terminológia buktatói

Miután megkerestük a választ arra, hogy hogyan is bukkantak föl a kalózok a szerzői jog tengerének horizontján, térjünk át arra a kérdésre, hogy milyen hatással van ez a retorikai eszköz a jogra.

Annak ellenére, hogy a kalózok megjelenése a fentiekre tekintettel nem csupán logikusnak, de szükségszerűnek mutatkozik, maga a terminológia alkalmazása számos negatív hatással járhat. Angol nyelvterületen annyira mindennapivá vált a kifejezés használata, hogy a tudományos munkák³⁶ jelentős többsége szinonimaként használja a *piracy* és a *copyright infringement* kifejezéseket.³⁷ Ez nem csupán dogmatikailag helytelen, de a jog egészére nézve hátrányokkal jár. A jogosulti oldal szemszögéből nézve nem tűnik helyesnek a saját fogyasztóik kriminalizálása, egész technológiák bűnösnek nyilvánítása. Nem helyes továbbá a *piracy* kifejezés nemzetközi jogi dokumentumokban³⁸ való szerepeltetése megfelelő definiálás nélkül, ez ugyanis a parttalan³⁹ használathoz⁴⁰ vezethet, hosszútávon pedig alááshatja az alkotókkal szemben kialakult tiszteletet, és a társadalom elfogadó-képességét,⁴¹ és ennek tetejében a jogsértők számára ideológiai táptalajt⁴² is biztosít. A felhasználók oldaláról megközelítve aggályos, hogy gyakorlatilag egy egész generáció nőtt fel abban az etikai kettősségben, miszerint míg a szerzői művek beszerzésének legegyszerűbb és leggyorsabb módja az internetes letöltés, addig ez a tevékenység – a legális alternatívák vésszen alacsony számára tekintettel – morális elítéléssel fenyeget. Azzal, hogy önmagukat önkéntesen kalóznak titulálják, a társadalomban belső feszültséget gerjesztenek.

Elmondható, hogy a kalóz metafora használta nem csak a visszájára sült el a jogosultak kezében, hanem a szerzői jog stabilitása ellen ható, dogmatikailag helytelen⁴³ és kártékony intézmény is.⁴⁴

II.3. A jelenlegi metaforikus berendezkedésből következő válságjelek

Mind a lopás, mind a kalóz-metafora használata olyan súlyos problémákat mutatott, amelyek mellett nem mehetünk el szó nélkül. A következőkben két kérdésre keresem a választ: miben rejlik a hibák felmerülésének oka, és milyen következtetéseket vonhatunk le ebből?

³⁶ Ld. FOWLER, EKO, HOFMEISTER és RICHARDS jelen értekezésben felhasznált munkáit.

³⁷ Bizonyosan a közös jogkezelők és érdekvédelmi szervezetek munkássága nyomán.

³⁸ Ld. az ACTA szövegét, és a TRIPS legutóbbi jegyzőkönyvét.

³⁹ MEZEI (2012b) i.m. 49.

⁴⁰ UJHELYI DÁVID–VARGA ÁDÁM: Bodó Balázs: A szerzői jog kalózzai, recenzió, *In Medias Res*, 2012/1, 148.

⁴¹ MEZEI (2012a) i.m. 35.

⁴² Ld. az Európában elterjedő kalóz mozgalmakat.

⁴³ LARSSON (2011a) i.m. 97-98.

⁴⁴ YU (2011a) i.m. 31.

Az első kérdés megválaszolásához látnunk kell egy általános szerzői jogi tendenciát, miszerint a technika fejlődése és a szerzői jog igen erős kölcsönhatásban van egymással,⁴⁵ így a könyvnyomtatás a szerzői jog megszületésében játszott szerepet, míg az analóg másolás elterjedése paradigmaticus váltást eredményezett.⁴⁶ A digitális technológia elterjedése a másolás folyamatába olyan mértékű változást hozott, hogy joggal tekinthetjük technológiai értelemben paradigmaváltásnak. Ám annak ellenére, hogy a digitális többszörözés hatalmas változást indukált az élet minden területén, a szerzői jog egyelőre nem volt képes erre reagálni.⁴⁷ Más szavakkal az analóg jogról nem váltottunk át a digitális jogra.⁴⁸

Láthattuk, hogy a tulajdon-metafora körében alkalmazható fogalmaink köre már nem csak a digitális világban, de néhol bizony az analógban sem állja meg a helyét. A szerzői jogban fel-felütik a fejüket olyan fogalmak, amelyek alkalmazása nem csupán a jogászok elé állít kihívásokat, de a társadalomban is minden szempontból káros változásokat indukálhat. Mindebből egyenesen következik, hogy a szerzői alkotások tulajdon-központú megközelítése elavulttá vált, és ezek kezelésére nem elég a jelenlegi keretek között magát a problémát újra feltalálni,⁴⁹ a jog reformja lenne kívánatos.

⁴⁵ TATTAY LEVENTE–PINZT GYÖRGY–POGÁCSÁS ANETT: Szellemi alkotások joga, *Szent István Társulat*, 2011, 33.

⁴⁶ MEZEI PÉTER: A technológia és a szerzői jog szimbiózisa, *Jogtudományi Közöny*, 2012/5. sz., 2012c, 200.

⁴⁷ LARSSON (2011b) i.m. 27.

⁴⁸ LYOMBE EKO: American Exceptionalism, the French Exceptionalism, Intellectual Property Law, and Peer-To-Peer File Sharing on the Internet, *The John Marshall Rev. of Intellectual Property Law*, L.95, 2010, 98.

⁴⁹ EKO (2010) i.m. 153.

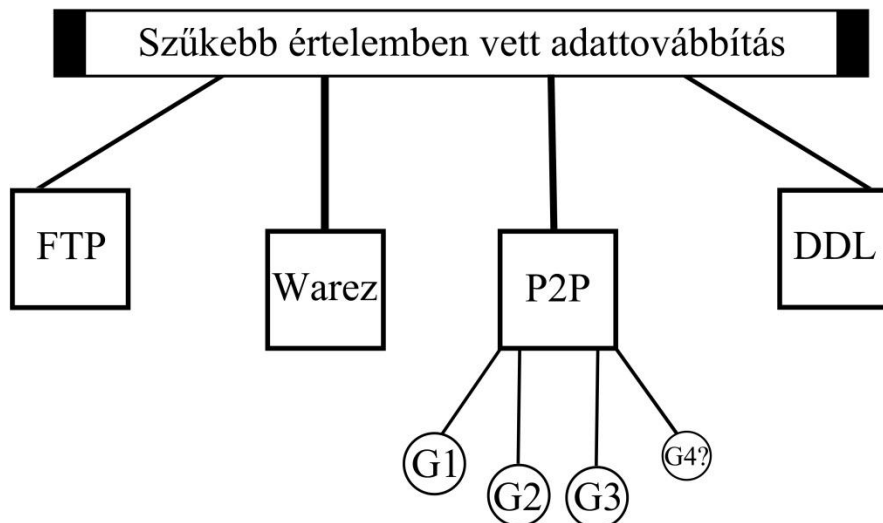
III. EGY ESZKALÁLÓDÓ HÁBORÚ⁵⁰

A *copyright wars*, vagyis szerzői jogi háború kifejezés nem ismeretlen a jogirodalom számára.⁵¹ Ennek a hadjáratnak legintenzívebb frontvonala az elektronikus adattovábbítási módok síkján helyezkedik el, és nem túlzás, hogy ez a háború egyre inkább eszkalálódik. A következő fejezetben röviden áttekintem az egyes szerzői jogilag kérdéses adattovábbítási módokat, azok jogi minősítését, majd foglalkozom az ezekből levezethető válságjelekkel.

III.1. Az adattovábbítás fogalmának differenciálódása

Az adattovábbítás fogalma annyira összetetté vált, hogy célszerűnek látszik felosztani *tágabb, és szűkebb értelemben vett adattovábbítási* fogalomra. *Tágabb értelemben* az adattovábbítás fogalma alá tartozik szinte minden, ami internet. Másképpen megfogalmazva az internet természeténél fogva adattovábbítás.⁵² Minden, az interneten végzett művelet adatok továbbításán, többszörözésén alapul.⁵³ A *szűkebb értelemben vett adattovábbítás* fogalma alá azok a tevékenységek tartoznak, amelyek keretében a felhasználók kifejezetten állományaik megosztásának céljából alkalmazzák a világhálót.

3. ábra – A szűkebb értelemben vett adattovábbítás egyes módozatai

⁵⁰ A cím alapjául szolgált: PETER K. YU: The Escalating Copyright Wars, *Hofstra Law Rev*, 2003/32:907.

⁵¹ LITMAN i.m (2006) 151.

⁵² BODÓ (2011) i.m. 179.

⁵³ Ld. még: BALOGH ZSOLT GYÖRGY: *Jogi informatika*, Dialóg Campus, 1998.

III.2. Az egyes adattovábbítási módok

Az *FTP*⁵⁴ (File Transfer Protocoll) és a *Warez*⁵⁵ az első olyan technológiák, amik kifejezetten adattovábbításra fejlesztettek ki, és az első p2p-alapú fájlmegosztók megjelenéséig szinte egyeduralkodók voltak a jogsértő tartalmak megosztásában. Ám a technológiák kevésbé aktuális jellegére tekintettel csupán a felsorolás teljességének kedvéért kerültek megemlítésre.

A *Direct Download Link*⁵⁶ (DDL, vagy *file hosting*) szolgáltatások kialakulását az egyre növekvő tárhelyek és sávszélességek katalizálták. Működésük lényege, hogy a felhasználó egy honlapon keresztül feltölti az általa kívánt fájlt egy távoli szerverre, majd a feltöltés befejeztével az oldal generál számára egy linket, amellyel elérheti az általa feltöltött állományt. Itt már szerver-parkok szolgálnak az adattárolásra, ebből következően igen erőforrás-igényes, költséges.⁵⁷ Megkülönböztethetünk ingyenes és fizetős szolgáltatásokat, mely utóbbi többnyire nagyobb fel-, és letöltési sebességet biztosít, és növekedik a feltölthető állományok mérete is.⁵⁸ A keresés az állományok között minden esetben tilos⁵⁹ (fontos kiemelni, hogy itt nyugszik a lényegi technikai különbség a *warez* és a *DDL* között), ám a keresőmotorok keresési feltételeinek pontosításával ez a korlát megkerülhető. A megosztás továbbra is egyirányú, a szerver-kliens modellen⁶⁰ alapuló.

A DDL-szolgáltatások jogi minősítése egyelőre bizonytalan. Annak ellenére, hogy a tevékenység tárhely-szolgáltatásnak minősíthető,⁶¹ és mint ilyen az uniós jogban a *notice and takedown eljárásnak*⁶² alárendelt – ami hajaz a DMCA⁶³ felelősségkorlátozó szabályaira⁶⁴ –, az Egyesült Államok a SOPA törvénytervezet elbukása⁶⁵ utáni bosszúhadjáratának több DDL-szolgáltató is áldozatául esett.⁶⁶ A biztosnak mondható jogi minősítést – mind a kontinentális, mind az angolszász jogrendszerekben – várhatóan a bíróságok ítéletei fogják kikristályosítani.

⁵⁴ CHRISTIÁN LÁSZLÓ (szerk.): *Az információs társadalom jogi vetületei*, Budapest, Szent István T., 2011, 23.

⁵⁵ Ld. még: VEREBICS JÁNOS: *A gonosz rablók, a déli gyerekek - A crackról, a warezről és a hackingről*.

⁵⁶ MEZEI PÉTER: Tisztul a kép a RapidShare körül? A DDL szolgáltatók felelősségének korlátozása, *Infokommunikáció és Jog*, 2010/06., 2010a, 187-191.

⁵⁷ MEZEI PÉTER – NÉMETH LÁSZLÓ: A Direct Download Link (DDL) szolgáltatás szerzői jogi megítélése, *Infokommunikáció és Jog*, 2009/5, 179-186.

⁵⁸ MEZEI – NÉMETH (2009) i.m. 2.

⁵⁹ Uo. 3.

⁶⁰ CHRISTIÁN (2011) i.m. 23.

⁶¹ MEZEI (2010a) i.m. 187.

⁶² Erről bővebben ld. BARTÓKI-GÖNCZY BALÁZS: A tárhelyszolgáltatók felelőssége a jogsértő tartalmakért – különös tekintettel a francia bíróságok gyakorlatára, *IAS*, 2011/3, 125-142.

⁶³ Digital Millenium Copyright Act.

⁶⁴ MEZEI PÉTER: Digital Technologies – Digital Culture, *Nordic Journal of Commercial Law*, Iss. 2010/1, 2010b.

⁶⁵ INDEX.HU: *Az internet legyőzte a SOPA-t*.

⁶⁶ HVG.HU: *Bezáratták a MegaUpload fájlmegosztó oldalt*.

A *p2p-alapú fájlmegosztók* tíz évvel ezelőtt születtek meg a *p2p-protokoll* feltalálása után, amit *Bram Cohen* fejlesztett ki⁶⁷ a fájlmegosztás gyorsítása végett, kikerülve a kor fájlmegosztási szokásainak legnagyobb fogyatékoságát, az erőforrás-igényességet.⁶⁸ A rendszer sarokköve, hogy ahelyett, hogy egy szerver szolgál ki több ezer felhasználót, az összes felhasználó egymásnak biztosítja a rendelkezésre álló adatállományt, míg a központi szerver felügyeli a tevékenységet. Az adatfolyam itt már többirányú, és több száz egyenrangú felhasználó között áramlik.

III.3. A peer-to-peer alapú fájlmegosztók egyes generációi⁶⁹

A p2p-alapú fájlmegosztó rendszereket három, egymástól jól elkülöníthető generációra⁷⁰ oszthatjuk:

1. Az *első generáció*⁷¹ működését a kisebb (1-100Mb) tartalmak megosztására alakították ki. Adott volt egy központi szerver, amihez a felhasználók egy szoftver segítségével csatlakoztak. A keresési feltételek megadása után a szoftver felvette a kapcsolatot a szerverrel, mely megküldte számára a találatokat, és a találatok elérési útját, az ún. metaadatot.⁷² Ezután a felhasználó kiválasztotta a találatok közül a neki megfelelő állományt, és megindította a letöltést. Számítógépe ezután közvetlenül megtalálta az állomány birtokosát, és megkezdte a letöltést, de a központi szerver továbbra is felügyelte a letöltés folyamatát a felhasználó rendelkezésére bocsátott keresőszoftver segítségével.

⁶⁷ ANKUR R. PATEL: Bittorrent beware: Legitimizing bittorrent anagins secondary copyright liability, *Appalachian Journal of Law*, 2011/10:117.

⁶⁸ NEIL MCALLISTER: Revolutionary protocol takes the pain out of sharing lagre files, *InfoWorld*, 2004/21, 50.

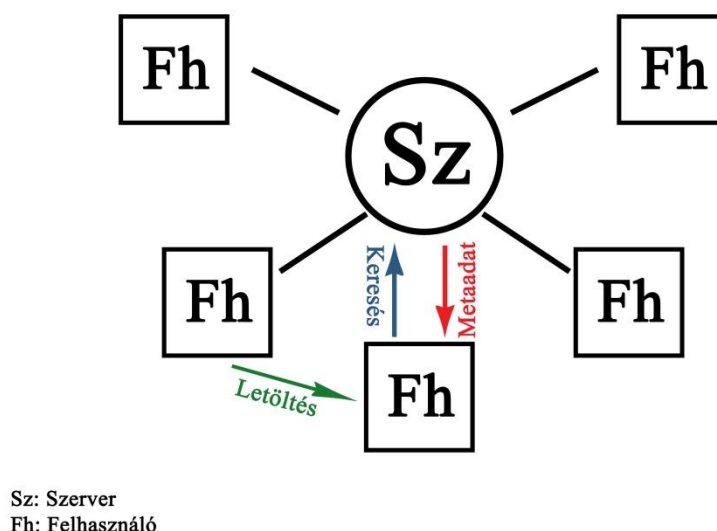
⁶⁹ A generációs tipológia megjelenik BERTONI-MONTAGNANI, DÓSA-POLYÁK, BASSETT, FOWLER, EKO, KOWALSKY, MEZEI, PATEL és REYNOLDS jelen értekezésben felhasznált munkáiban.

⁷⁰ MEZEI PÉTER–NÉMETH LÁSZLÓ: Mozgásban a fájlmegosztók – Negyedik generációs fájlcsere a láthatáron?, *ISZSZ*, 2010/2.

⁷¹ J.E. BASSETT: Unanswered Arrrrguments After the Pirate Bay Trial: Dropping Sail in the Safe Harbour of the EU Electronic Commerce Directive, *North Caroline Journal of Law & Technology*, 2010/1, 72.

⁷² CHRISTIÁN (2011) i.m. 42.

4. ábra – Az első generációs p2p fájlmegosztók működése

Az első generációs fájlmegosztók közül a Napster⁷³ és az eDonkey emelhető ki, előbbi szolgáltatás már nemzetközi visszhangokat⁷⁴ váltott ki.⁷⁵

Ezen generáció kontinentális szerzői jogi szempontból egyértelműen a nyilvánossághoz közvetítés kizárólagos jogának megsértése miatt bukott el, míg az Egyesült Államokban a közvetett felelősség intézménye kényszerítette térdre.⁷⁶

2. A második generáció⁷⁷ – ahogy később a harmadik is – az első generációt ért jogi támadások, a sávszélesség és a tárolókapacitás növekedése nyomán alakult ki. A koncepció szerint a szoftvert biztosító cég központi szervere lehetőleg minél közvetettebb kapcsolatba kerüljön a keresztülmenő adatokkal, hiszen minél több ponton megy keresztül az információ, annál nehezebb annak nyomon követése, és a későbbi bizonyítás. Ezt a rendszert az eddigi megnevezéssel ellentétben⁷⁸ sokkal célszerűbb *dekoncentrált*, sem mint *decentralizált*⁷⁹ rendszereknek nevezni, hiszen az egyes felhasználók koránt sem kerülnek ki a központi szerver befolyása és ellenőrzése alól, sokkal inkább csak a kapcsolatuk válik távolibbá, közvetettebbé. Működésük alapvetően arra épül, hogy miután a felhasználó az adott fájlmegosztási szoftver segítségével felveszi a kapcsolatot a központi szerverrel, tőle megkapja a keresésének metaadatát, az elérési útját, majd ennek segítségével szupernode-ok (további szerverek) és node-ok (felhasználói szintű gépek) hálózatán keresztül jut el ahhoz a felhasználóhoz, aki az általa letölteni kívánt adatokat tárolja.

⁷³ EKO (2010) i.m. 115.

⁷⁴ VIKMAN LÁSZLÓ: *Szerzői jogi problémák az Interneten, a Napster-story és más fájlmegosztó módszerek*, 2001.

⁷⁵ BÉKÉS GERGELY: A Napster-ügy jogi háttere, *ISZSZ*, 2001/3.

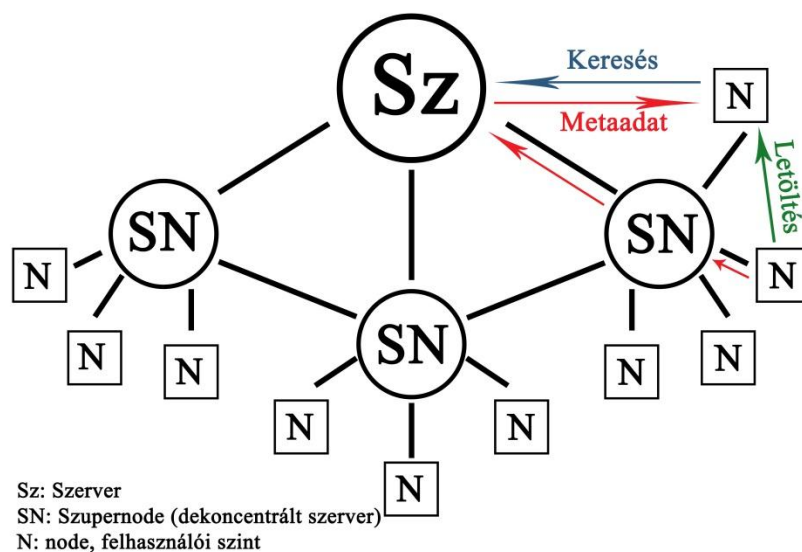
⁷⁶ MEZEI (2010a) i.m. 67-68.

⁷⁷ FOWLER (2012) i.m. 10.

⁷⁸ Vö. MEZEI-NÉMETH (2010) i.m. 5.

⁷⁹ DÓSA IMRE–POLYÁK GÁBOR: *Informatikai jogi kézikönyv*, Budapest, KJK-KERSZÖV, 2003, 106.

5. ábra – A második generációs p2p fájlmegosztók működése

Ezen generáció szolgáltatói közül a KaZaA, a LimeWire⁸⁰ és a Gnutella emelhető ki.⁸¹

A második generáció mind az uniós, mind az angolszász jog keretei között elvértett. Míg Európában az újonnan megalkotott InfoSoc⁸² és Jogérvényesítési Irányelv⁸³ szabott gátat a terjeszkedésnek, az USA-ban továbbra is a közvetett felelősség alapján kerültek elítélésre a szolgáltatások.⁸⁴

3. A p2p-alapú fájlmegosztók *harmadik generációja*,⁸⁵ az ún. *torrent*-alapú *fájlmegosztás*⁸⁶ már jelentős eltéréseket mutat⁸⁷ az eddig bemutatott megoldásokkal szemben.⁸⁸ Megalkotásával sikerült megvalósítani az eddig ismert leggyorsabban, legtakarékosabban működő hálózatot.⁸⁹ A megosztási folyamat alapfeltétele egyrészt egy honlap, ahol a torrent-fájlok között lehet keresni, másrészt pedig egy tracker.⁹⁰ A tracker feladata, hogy kapcsolatot létesítsen azokkal a peer-ekkel (a fel-, és letöltők közös elnevezése), akik az adott torrent-file tartalmát megosztják, elszámolja azok fel-, és letöltését,

⁸⁰ Ld. még BÉKÉS GERGELY: A magáncélú másolás néhány kérdése – Szomszédos jogi szemmel, *ISZSZ*, 2002/2.

⁸¹ PATEL (2011) i.m. 121.

⁸² 2001/29 EK Ir.

⁸³ 2004/48 EK Ir.

⁸⁴ MEZEI (2012a) i.m. 69.

⁸⁵ GRAHAM REYNOLDS: Pirate Bay on English Bay? Bittorrent File Sharing and Copyright Infringement in the Supreme Court of British Columbia, *U.B.C. Law Rev*, 2010/1.

⁸⁶ MEZEI PÉTER: *A digitális sampling és a fájlcserelés kihívásai a szerzői művek szabad felhasználására*, doktori disszertáció, 2009b.

⁸⁷ AURA BERTONI-MARIA LILLÁ MONTAGNANI: Cloud Based Locker Services for Music: Other Incoming Battles in the Endless War Between Copyright and Technology? *Retos y oportunidades del entretenimiento en línea*, 2012, 30.

⁸⁸ SZJSZT 7/2008.

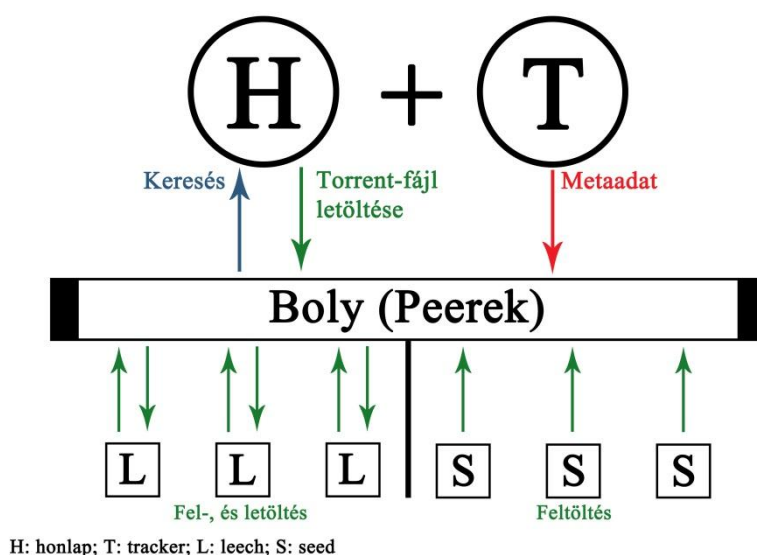
⁸⁹ BODÓ (2011) i.m. 168.

⁹⁰ MEZEI-NÉMETH (2010) i.m. 58.

ellenőrzi, hogy megfelelő adatok jutnak-e el egyik peer-től a másikig (utóbbi tevékenységet nevezik hash-nek). Tracker-ből két fajta van, nyílt és privát.⁹¹ Azokat a peer-eket, akik már az adott állomány 100%-ával rendelkeznek, vagyis csak feltöltenek, seed-eknek, azokat a peer-eket, akik fel-, és letöltést egyaránt forgalmaznak, pedig leech-eknek nevezzük.⁹² Egy torrent-fájl alapján, egy tracker felügyelete alatt egymáshoz kapcsolt leech-ek és seed-ek (azaz *peer*-ek) közössége a swarm.⁹³

Szükség van továbbá egy ún. torrent-kliensre, amely kezelni tudja a .torrent kiterjesztésű fájlokat, illetve a fel-, és letöltést. Az egyes szeletek tartalmát két oldalról is ellenőrzik. Egyrészt a tracker, a fentebb említett hash-folyamat segítségével, másrészt egy .sfv kiterjesztésű fájl utólagos használatával.⁹⁴

6. ábra – A harmadik generációs p2p fájlmegosztók működése

A rendszer fontos sajátossága, hogy szinte maradéktalanul sikerült megvalósítania a *decentralizációt*, hiszen központi szerver helyett itt már csak egy tracker üzemel.⁹⁵

Említést kell még tenni egy újabb technikai megoldásáról, a mágnes-linkről (magnet link).⁹⁶ Ezzel a lépéssel a torrent-oldalak megvalósították a *teljes decentralizációt*, ami a

⁹¹ MEZEI PÉTER: A sárkány levágott feje helyére mindig kettő új nő? A fájlcsere-léssel szembeni küzdelem a p2p-szolgáltatók, a felhasználók és az internetszolgáltatók felelősségének fényében, *ISZSZ*, 2009/3, 2009a, 16.

⁹² FOWLER (2012) i.m. 20.

⁹³ BASSETT (2010) i.m. 72.

⁹⁴ Mindezekről kimerítően: CHRIS FEHILY: *Internet Piracy 102*, Questing Vole Press, II.fej, 2011.

⁹⁵ FRANK H. P. FITZEK–HASSAN CHARAF: *Mobile peer to peer (P2P): a tutorial guide*, John Wiley and Sons, 2009, 104-108.

⁹⁶ PAUL PICCARD–MARCUS SACHS: *Securing IM and P2P applications for the enterprise*, Syngress, 2005, 296.

tracker kiküszöbölését jelenti.⁹⁷ A mágnes-link letöltése után, az abban foglalt adatok alapján a torrent-kliens megkeresi az első felhasználót, aki a kívánt adatokkal rendelkezik, akitől a hozzá kapcsolódó felhasználók listáját is megszerzi, ezzel bővítve a peer-ek számát. A technológia hátránya az, hogy az első peer-rel való kapcsolatteremtés a klasszikus módszernél tovább tarthat, ám ezután a szokott sebesség érhető el.

A teljes decentralizáció megvalósítása után 2012 őszén a PirateBay oldal szervereit több tíz, külön országban található felhő-alapú szolgáltatásba költöztette,⁹⁸ jelentősen megnehezítve ezzel az ellenük lefolytatandó nyomozásokat, és szinte lehetetlenné téve a szolgáltatás leállítását.

2010-ben felmerült a kérdés: vajon eljutottunk-e már a *negyedik generációs fájlmegosztók* korába? Megjelentek már az ezzel a címmel beharangozott⁹⁹ egyes szoftverek,¹⁰⁰ pedig a generációs jellemzők alaposabb vizsgálata alapján egyértelműen arra a következtetésre juthatunk, hogy ezek a programok csupán sajátos, egyedi felhasználási módot jelentenek, és a negyedik generáció napjainkban is várat magára.

A harmadik generációs fájlmegosztás szerzői jogi minősítése vitatott. Mindezek ellenére elfogadott, hogy a torrent-oldalak üzemeltetői tárhely-szolgáltatónak minősülnek, így a már említett értesítési és eltávolítási eljárás¹⁰¹ alá tartoznak, míg az Egyesült Államokban továbbra is a másodlagos felelősség doktrínája alkalmazandó. A felhasználók tevékenységével kapcsolatban élő tévhit,¹⁰² hogy a letöltés nem illegális. A letöltési mozzanat jogi szempontból többszörözésként értékelendő, mely tevékenységet nem tekintünk szabad felhasználásnak, mivel a jogellenes forrásból történő többszörözés nem felel meg a háromlépcsős¹⁰³ teszt¹⁰⁴ elvárásainak¹⁰⁵ (a jövedelemszerzés kérdése a gyakorlatban többnyire nem releváns). Ezen állásfoglalás egyetlen SZJSZT szakvéleményre¹⁰⁶ alapozódik, mely nem kötelező erejű, így – természetesen tisztelettel adózva a Testület munkásságának – kötelességünk kritikus szemmel hozzáállni. Ezzel szemben a feltöltés¹⁰⁷ minden esetben a

⁹⁷ FOWLER (2012) i.m. 24.

⁹⁸ TORRENTFREAK: *Pirate Bay Moves to The Cloud*.

⁹⁹ INDEX.HU: *Itt a Bittorrent új generációja*.

¹⁰⁰ E.SZER.INT BLOG: *Indul a teljes tracker nélküli torrentezés*.

¹⁰¹ MEZEI (2009a) i.m. 23.

¹⁰² MÉHES ESZTER: (I)legális letöltések a nagyvilágban, *Műhely*, 2012/4, 15.

¹⁰³ Bővebben: GYENGE ANIKÓ: *Szerzői jogi korlátozások és a szerzői jog emberi jogi háttere*, HVG-ORAC, 2010.

¹⁰⁴ FICSOR MIHÁLY: Copyright for the Digital Era: The WIPO “Internet” Treaties, *Columbia-VLA J. of Law & the Arts*, Spr.-Summ, 1997, 14.

¹⁰⁵ MEZEI (2012a) i.m. 157.

¹⁰⁶ SZJSZT 17/2006.

¹⁰⁷ Ld. FALUDI GÁBOR–GRAD-GYENGE ANIKÓ: A nyilvánossághoz közvetítése (előadási) jog értelmezése az Európai Bíróság gyakorlatában, *ISZSZ*, 2012/1.

nyilvánosságához közvetítés (és ezen belül az egyedi lehívásra történő hozzáférhetővé tétel¹⁰⁸) kizárólagos jogát sérti, így ha felételezzük, hogy a letöltés szükségszerű velejárója a feltöltés, akkor a tevékenység jogellenes volta egyértelműnek látszik. Ám a letöltésnek nem egyenes következménye a feltöltés.¹⁰⁹ Egyes kliensek beállíthatók úgy is, hogy eleve kizárt legyen a feltöltés. Véleményem szerint, amíg a jogellenes forrás tilalma jogszabályi formát nem ölt, a harmadik generáció felhasználó oldali jogellenességének merev dogmatikai megállapítása – persze minden esetben a konkrét tényállásra tekintettel! – nem állhat biztos lábakon.

III.4. Az adattovábbítási módokból következő válságjelek

Az egyes adattovábbítási módok jellemzőiből és sajátosságaiból több szerzői jogi válságjelre is felfigyelhetünk, melyek közül az első az adattovábbítási módok történetéből következik.

Az egyes módozatok közötti váltás akkor és csak akkor következett be, ha az előzőt a jog térdre kényszerítette.¹¹⁰ Amint egyértelművé vált, hogy a jog egy – vagy inkább több – bírósági ítélet útján végleg pontot tett az aktuális technológia jogos vagy jogellenes voltával kapcsolatos kérdésekre, a fennmaradó vákuum katalizálta az új megoldás létrejöttét, és igen rövid időn belül meg is született egy olyan új rendszer, amit már nem lehetett az előző generációra vonatkozó jogi állásfoglalásokkal egy kalap alá venni. Jelenleg a torrent-oldalak több mint tíz éves jelenléte, de sokkal inkább elterjedtsége egyértelmű jel számunkra arra nézve, hogy a szerzői jog – sem nemzeti, sem nemzetközi szinten – nem volt képes jogilag korrekt választ adni a technika kihívásaira. Mindezek pedig azt jelentik, hogy a jog a jövőben szükségszerűen valamilyen módon változni lesz kénytelen.

Problémásnak tűnik az adott jogi válaszok területi hatálya, ugyanis a fájlmegosztás problémakörére reakcióként létrejövő szabályozások mind területiális jellegűek, ám maga a probléma globális. Bár a nemzetközi magánjog szabályai képesek kijelölni számunkra az alkalmazandó jogot, az egyes országok jelentősen eltérő szabályozásai – ld. fejlődő országok – nagyban megnehezítik a jogérvényesítést, aláásva ezzel a stabilitást. Véleményem szerint a nemzeti szintű szabályozások kora leáldozóban van,¹¹¹ szükségesnek mutatkozik a globális problémára való globális válasz megadása, méghozzá egy új nemzetközi egyezmény útján, mely kijelölné a digitális átállás kereteit.

Érdekes lehet a fájlmegosztást mint egy üzleti modell alapjául szolgáló technológiát szemügyre venni. Felmerülhet a kérdés, miért ilyen erős az ellenállás a jogosulti oldalon egy

¹⁰⁸ GRAD-GYENGE ANIKÓ (szerk.): *Kézikönyv a szerzői jogi jogérvényesítéshez*, ProArt, 2012, 74.

¹⁰⁹ IBOLYA (2011) i.m. 3.

¹¹⁰ BASSETT (2010) i.m. 96.

¹¹¹ Vö. MEZEI (2012a) i.m. 11, 52.

olyan technológia ellen, amely a szerzői mű, mint áru disztribúciójában jelentős költségcsökkentést eredményezhet. A válasz alaptételeként meg kell állapítanunk, hogy a jelenlegi üzleti, disztribúciós modell meghaladott,¹¹² elavult,¹¹³ az új technológiák elvértve kerülnek kihasználásra. Az ellenérv, miszerint a p2p-protokoll alkalmazása irányíthatatlan, téves, ugyanis a technológia beépíthető úgy is, hogy a felhasználók csak meghatározott keretek között tudjanak a letöltött tartalomhoz hozzáférni.¹¹⁴ Ezek alapján elmondható, hogy az új technológiák alkalmazásának elmulasztása vagy a jogosulti oldal lelkén szárad, vagy a jogalkotón, aki nem teremtette meg a fent említett technológiák jogszerű gyakorlásának új üzleti modelleket ösztönző jogi kereteit.

¹¹² Ld. a *market failure* kif.-t: JENNIFER STISA GRANICK–PETER HARTE–MARK ISHIKAWA–JOE KRAUS–FRED VON LOHMANN–KENT ROWALD: Tracking Pirates in Cyberspace, *Loyola of Los Angeles Entertainment Law Rev*, 2004/24:73, 84.

¹¹³ YU (2011a) i.m. 36.

¹¹⁴ Pl. a P2PTV: MEZEI–NÉMETH (2010) i.m. 75.

IV. TOVÁBBI VÁLSÁGJELEK A SZERZŐI JOG VILÁGÁBAN

Az első két kiemelt válságjel, a tulajdon-metafora és az adattovábbítási módok által okozott problémák elemzése után áttérek a szerzői jog további, aktuális válságjeleinek tárgyalására. Szó lesz korunk nemzetközi egyezményéről, az ACTA-ról, foglalkozom a védelmi idő problematikájával, a közös jogkezelés jelenlegi kérdéseivel, és végül áttérek a fokozatos válasz rendszerek és védelmi intézkedések szerzői jogi megközelítésére.

IV.1. Az ACTA,¹¹⁵ a digitális kor nemzetközi egyezménye

A Berni Uniós Egyezményt 1886-ban hozták létre, és majdnem minden húsz évben felülvizsgálták.¹¹⁶ A TRIPS egyezmény 1993-ban született, a WCT és WPPT egyezmények 1996-ban.¹¹⁷ Annak ellenére, hogy a részes felek igyekeznek a fenti egyezmények szövegét a kor kihívásaihoz megfelelően hozzáigazítani, világossá vált, hogy a jelenlegi szerzői jogi keretek revízióra szorulnak. Az utóbb bekövetkezett események fényében azt kívánjuk, bárcsak ennek a felismerésnek a szellemében kezdődhetek volna meg az ACTA¹¹⁸ tárgyalásai 2006-ban.¹¹⁹

Az ACTA ezzel szemben a szellemi alkotásokhoz fűződő egyes jogok megsértése esetén alkalmazandó jogot kívánja egységesíteni, vagyis egy eljárási jogharmonizációs egyezményről beszélünk. Igazi célja és sikere – a társadalmi vélekedéssel ellentétben¹²⁰ – a fejlődő országok iparjogvédelmi és szerzői jogi jogérvényesítési gyakorlatának befolyásolása lett volna, ám ezen országok következetesen távol maradtak¹²¹ a tárgyalásoktól. Mi sem bizonyítja jobban a fenti állítást, mint az, hogy ha az Egyezmény életbe is lépett volna, a fejlett országoknak – sem az EU tagállamai, sem az USA – az implementáció során semmilyen módon sem kellett volna saját jogi szabályozásukat megváltoztatni.¹²²

Az Egyezmény hat fejezetre oszlik. Az I. fejezet definíciókat tartalmaz, a II. fejezet a jogérvényesítés jogi kereteivel, a III. fejezet a végrehajtás gyakorlatával foglalkozik. A IV.

¹¹⁵ Anti-Counterfeiting Trade Agreement. Továbbiakban ACTA vagy Egyezmény.

¹¹⁶ FICSOR (1997) i.m. 1.

¹¹⁷ TATTAY–PINZT–POGÁCSÁS (2011) i.m. 69-90.

¹¹⁸ A vizsgált szöveg: <http://goo.gl/dN9sC>.

¹¹⁹ KOVÁCS GABRIELLA: Folytatódik a küzdelem az illegális letöltések ellen, *ISZSZ*, 2010/5, 35.

¹²⁰ NOL.HU: *ACTA: Az automatikus cenzúra tökéletes alkalmazása?*

¹²¹ DAVID M. QUINN: A Critical Look at the Anti-Counterfeiting Trade Agreement, *XVII RiCH. J.L. & TECH.*16, 2011, 3.

¹²² KÖHIDI ÁKOS: A Hamisítás Elleni Kereskedelmi Megállapodás egyes polgári jogi kérdései, *Jogi Iránytű*, 2012/1, 3.

fejezet a nemzetközi együttműködés kereteit tartalmazza, az V. fejezet szól az ACTA Bizottság felállításáról, míg az utolsó fejezet a záró rendelkezéseket sorolja fel.¹²³

Akárcsak az amerikai SOPA¹²⁴ törvénytervezet, az ACTA is igen hányattatott utat járt be, mely támadások végül az Egyezmény bukásához vezettek.¹²⁵ Az egyik első ilyen kritika az előkészületek és tárgyalások részleteinek titokban tartása volt.¹²⁶ Bár egyáltalán nem szokatlan, hogy egy multilaterális nemzetközi egyezmény előkészületi és korai fázisait nem teszik publikussá, a résztvevő felek több szempontból is hibát vétettek akkor, amikor nem avatták be a nyilvánosságot. Először is, 2011-ben tetőzött a SOPA törvénytervezet miatti digitális „öntudatra ébredés”, és a tervezet megbuktatása utáni mámorban a felhasználók a következő tényező felé fordultak, ami belátásuk szerint fenyegette az internet semlegességét.¹²⁷ Továbbá – mint már említettem – a tárgyalások 2006 óta, vagyis akkor már ötödik éve zajlottak, így már elvárható lett volna némi információ megosztása a társadalommal. A hosszú időn át való titkolózás ösztönösen annak a látszatát kelti az emberekben, hogy van ok titkolózni. Azért is lett volna erősen indokolt a nyilvánosság elé lépni, mivel a téma – vagyis a jogérvényesítés – társadalmi jelentősége egyébként is feszültségek forrása.

Felrótták még az Egyezmény számára a definíciós bizonytalanságot is, míg a jogirodalom a kalóz fogalom alkalmazásában¹²⁸ találta a legtöbb kivetnivalót.¹²⁹ Mint már a II. fejezetben rámutattam, a kalóz-metaphora alkalmazása mind társadalmi, mind jogi viszonylatban erősen megkérdőjelezhető, ám véleményem szerint egy nagy volumenűnek szánt nemzetközi dokumentumban egyenesen nonszensz. Ehhez járul még hozzá, hogy a fogalom egzakt jogi definícióját az Egyezmény nem tartalmazza, így a jogbiztonság követelménye is erősen megkérdőjeleződik. Az alkalmazási körrel kapcsolatos kérdéseink az Egyezmény keretei között megválaszolatlanok maradnak.

További kritikai pont volt az alkotók és a társadalom közötti egyensúly eltolódása.¹³⁰ Mint az közismert, a szerzői jog egyik alapvető célja a harmónia megteremtése a jogosultak és a „köz érdekei” között.¹³¹ Az ACTA ezzel ellentétben kizárólag a jogosulti oldal jogainak

¹²³ QUINN (2011) i.m. 5.

¹²⁴ Bővebben: NÉMETH LÁSZLÓ: PIPA, SOPA, OPEN – The End of Piracy or Privacy?, *Retos y oportunidades del entretenimiento en línea*, 2012.

¹²⁵ HVG.HU: *Elutasította az Európai Parlament az ACTA-t*.

¹²⁶ LARSSON (2011b) i.m. 23.

¹²⁷ ADAM CANDEUB – DANIEL JOHN MCCARTNEY: Law and the Open Internet, *Federal Communications Law Journal*, *MSU Legal Studies Research Paper*, No.09-22, 2011, 3.

¹²⁸ Csak példálózva: ACTA I.fej. 2.szak. 5.cikk k) pont; II.fej. 2.szak. 10.cikk 1.pont és 4.szak. 23.cikk 1.pont.

¹²⁹ KÖHIDI (2012) i.m. 1.

¹³⁰ MEZEI PÉTER: Az én véleményem az ACTA-ról – 1.rész, *Szerzői jog a XXI. században*, 2012.

¹³¹ Ld. az 1999. évi LXXVI. törvény (továbbiakban: Szjt.) preambulumát.

kiterjesztésére, a szerzői jogok védelmének további szélesítésére koncentrálni, figyelmen kívül hagyva ezzel a szerzői jog elméleti alappillért. Azon, hogy a jogosultak jogait és azok védelmének eszközeit szükséges-e tovább szélesíteni, lehet vitatkozni. Ám ahhoz már kétség sem fér, hogy minden jogosultság kötelezettségekkel jár, mely kötelezettségeket általános jogérvényesítési garanciák zsoldozmázásával nem lehet kiváltani.

Vegyük szemügyre az ACTA üzleti modellekkel való kapcsolatát, hiszen egyértelmű elvárás lenne egy a digitális korra reagálni kívánó nemzetközi egyezménytől a disztribúcióval kapcsolatos állásfoglalás. A szöveget végigolvasva láthatjuk, hogy sem a jelenlegi modellek fejlesztésével, sem az esetleges újabb modellek kialakításával kapcsolatban nem hoz előrelépést az Egyezmény, figyelmen kívül hagyva ezzel a társadalmi realitásokat.¹³² Egy ilyen fontos probléma figyelmen kívül hagyása megbocsájthatatlan egy ilyen dokumentumnak.

Végül ejtsünk szót a társadalmi érdeklődésről. Jelen sorok íróját is meglepte az a mértékű publicitás, amely az ACTA életét és bukását követte,¹³³ hiszen koránt sem mondható magától értetődőnek, hogy egy szerzői jogi dokumentum széles társadalmi érdeklődésre tartson számot. Álláspontom szerint ez egyértelmű jele annak, hogy a szerzői jog aktuális kérdései jóval nagyobb jelentőségűek annál, mint eddigi történetében bármikor.

Az ACTA bár nagy potenciált hordozott magában mint nemzetközi dokumentum, a részes felek¹³⁴ által elkövetett hibák következtében bukása elkerülhetetlen volt. Továbbra is igen nagy szükség van egy olyan nemzetközi egyezményre, amely megpróbál reagálni a realitásokra, és nem csupán a jogosultak érdekvédő szervezeteinek és lobbistáinak¹³⁵ javát szolgálja, amely tendencia pedig egyértelműen szerzői jogi válságjelként azonosítható.

IV.2. Végtelen védelem – a jelenlegi védelmi idő megkérdőjelezése

Háromszáz évvel ezelőtt a Statute of Anne¹³⁶ 14 év – egyszer meghosszabbítható – védelmet biztosított a szerzői jogok birtokosainak.¹³⁷ Ez a védelem az idők során folyamatosan nőtt.¹³⁸ Napjainkra a védelem ideje a szerző halálától számított (PMA, vagyis post mortem author) 70

¹³² MEZEI (2012a) i.m. 226.

¹³³ Érdemes csupán a cikk képeit megnézni: TORRENTFREAK: *ACTA is DEAD After European Parliament Vote*.

¹³⁴ 2012. február 21. napján az Egyezményt már aláírta az Egyesült Államok, Kanada, Dél-Korea, Japán, Ausztrália, Új-Zéland, Szingapúr és majdnem a teljes Európai Unió. Forrás: <http://goo.gl/mgVrI>.

¹³⁵ QUINN (2011) i.m. 22.

¹³⁶ Az első szerzői jogi törvényként számon tartott Statute of Anne-t 1710-ben alkották meg Angliában.

¹³⁷ GYENGE ANIKÓ: „Érted haragszom, nem ellened” – Néhány gondolat a védelmi idő meghosszabbításához, *ISZSZ*, 2009/1, 5-6.

¹³⁸ BORONKAY – BOYTHA – CSEPELY-KNORR – SZILÁGYI (2008) i.m. 15.

évig terjed mind az Egyesült Államokban, mind az Európai Unió területén, mind a szerzői, mind a szomszédos jogok¹³⁹ viszonylatában.

De felmerül a kérdés, vajon folytatódhat-e tovább a jogosulti egyoldalú jogkiterjesztés, egyáltalán indokolt-e a PMA 70 éves intervallum? Bár a jogirodalom nem egységes e kérdésben, akadnak hangok – nem csupán jogi, de más tudományos berkekben is¹⁴⁰ – amelyek megkérdőjelezzik a jogintézmény ilyen formában való szükségességét.

A PMA megközelítés elméleti megcáfolásához Devan R. Desai a témában kiemelkedő munkáját veszem alapul.¹⁴¹ Több, a szerzői művek védelmét megalapozó elmélet¹⁴² ismertetése után Desai arra a következtetésre jut, hogy a PMA védelem dogmatikailag nem megalapozott.¹⁴³ Állítását érvekkel is alátámasztja, miszerint „semmiből alkotás” nem létezik, a kreativitás egy körforgás, ennek megfelelően minden alkotó szükségszerűen épít a társadalom közös tudására, ezáltal minden alkotó tartozik is a társadalomnak. Támadja a nézetet, miszerint az örökösöknek profitálniuk kellene felmenőik munkáiból. Álláspontja szerint a társadalom és az örökösök érdekei sokszor ütköznek, mely folyamat kedvezőtlenül hat az alkotás folyamatára. A szerzői művek igazi örökösöként a társadalmat jelöli meg.¹⁴⁴

Az egyre hosszabbodó védelem¹⁴⁵ e mellett komoly veszélyeket hordozhat magában, mivel egyre messzebb kerül a társadalmi realitástól. Sőt, valamely jogot túlvédeni ugyanolyan káros lehet,¹⁴⁶ mint alulvédeni azt.¹⁴⁷ Egyes művek esetében elmondhatjuk, hogy a jogosultak bevételeik nagy részét a nyilvánosságra hozataltól számított egy éven belül generálják (pl. a filmek esetén a mozi pénztárakban), illetve figyelemmel kell lenni arra is, hogy a védelem fenntartása költségekkel is járhat.¹⁴⁸ Továbbá mivel a szerzői művek felhasználhatóságának köre igen tág, és színes képet mutat (pl. egy film DVD eladásból való bevételei alacsonyak, a merchandising jogból való bevételei igen magasak lehetnek), indokolatlannak tűnik a védelmi idő minden felhasználásra általános módon történő kiterjesztése. Ezen túl – elfogadva a kultúra reprodukív jellegét – a túlzott védelem az alkotások újrafelhasználására is igen káros hatással van.¹⁴⁹

¹³⁹ A 2011/77/EU Ir. implementálása után.

¹⁴⁰ Washington Declaration on Intellectual Property and the Public Interest, 2.

¹⁴¹ DEVAN R. DESAI: The Life and Death of Copyright, *Wisconsin Law Rev*, 2011, 219.

¹⁴² Uo. 244-256.

¹⁴³ Uo. 268.

¹⁴⁴ Uo. 237.

¹⁴⁵ LARSSON (2011b) i.m. 27.

¹⁴⁶ YU (2011a) i.m. 34.

¹⁴⁷ LITMAN (2006) i.m. 78.

¹⁴⁸ GYENGE (2009) i.m. 9-10.

¹⁴⁹ LARSSON (2011a) i.m. 107.

Végső kritikaként megfogalmazhatjuk, hogy ismét az alkotók és a társadalom közötti érdekegyensúly eltolódása figyelhető meg. Míg az évek során a védelmi idő intervalluma folyamatosan nőtt, a társadalom ezért cserébe igen kevés kompenzációt kapott.

Abból, hogy a védelmi idő jelenlegi szabályozása nem megalapozott, de legalábbis elavult, és nem ad megfelelő választ a digitális kor kihívásaira,¹⁵⁰ arra következtethetünk, hogy a szerzői jognak egy újabb olyan pontját fedtük föl, amely válságban van, és egyre inkább eltávolodik a társadalom szükségleteitől.

IV.3. Közös jogkezelés

A közös jogkezelés kérdése „mumus” a szerzői jogászok számára, annak ellenére, hogy mind az uniós, mind az Egyesült Államok béli jogban ismert jogintézmény. Nagy társadalmi érdeklődés övezi, ám a jogirodalom nem állt még elő mélyreható, reformatív elemzésekkel, és ez jelen dolgozat kereteit is meghaladná, ezért csupán a közös jogkezelés egyes, szükségképpen említendő kérdéseivel foglalkozom.

Mára divatossá vált a jogosultak érdekvédő szervezeteit megalapozatlan kritikákkal illetni – bár pl. az elszámolás garanciáinak kihangsúlyozása sosem felesleges –, míg a felhasználói oldalt az egekig magasztalni.¹⁵¹ A közös jogkezelés célja a jogosultak által számon nem tartható engedélyezési feladatokkal járó felhasználások ügyeiben mintegy képviselőként¹⁵² való eljárás.¹⁵³ Az interneten keresztül számos olyan felhasználásra kerül sor, amelyek ellenőrzésére a jogosulti oldal legjobb erőfeszítései ellenére sem képes – ahogy azt a III. fejezetben láthattuk. Ebben a körben a közös jogkezelés nem csupán kívánatos, de szükséges is.¹⁵⁴

A közös jogkezelés a digitális világban való intézkedéseinek¹⁵⁵ sikertelensége egyértelműen válságjelnek tekinthető. Felmerül a kérdés: vajon jelenleg megvannak-e a szükséges eszközök a közös jogkezelők digitális világba történő beléptetéséhez – és a késlekedés a jogosulti oldalnak tudható be –, vagy új eszközök kidolgozására lesz szükség?

¹⁵⁰ SÁR CSABA: A szerzői jog kihívásai a XXI. században, *ISZSZ*, 2007/1. kül.sz., 39.

¹⁵¹ SHELDON W. HALPERN: Copyright law in the Digital Age: Malum Se and Malum Prohibitum, *Marquette Intellectual Property Law Rev*, 2000/4, 2.

¹⁵² FALUDI GÁBOR – SZINGER ANDRÁS – TÓTH PÉTER BENJÁMIN: Az internetes lehvívásra hozzáférhetővé tétel közös jogkezelés útján történő engedélyezésének egyes gyakorlati kérdései, *Védjegyvilág*, 2002/2, 2.

¹⁵³ LONTAI ENDRE – FALUDI GÁBOR – GYERTYÁNFY PÉTER – VÉKÁS GUSZTÁV: *Szerzői jog és iparjogvédelem*, Budapest, Eötvös József Kiadó, 2012, 174-182.

¹⁵⁴ Ld. még: POGÁCSÁS ANETT: A holland közös jogkezelési modell néhány tanulsága, *ISZSZ*, 2008/2.

¹⁵⁵ A HENT és az ARTISJUS is szervez felvilágosító rendezvényeket, konferenciákat.

IV.4. A fokozatos válasz rendszerek

Mi sem beszédesebb annál, minthogy a fokozatos válasz rendszerek nem a megoldási javaslatok, hanem a válságjelenségek között kaptak helyet jelen dolgozatban. Az ok igen egyszerű: a fokozatos válasz modell nem ad választ a digitális kor kihívására, csupán tüneti kezelést nyújt.¹⁵⁶ Vizsgálódásom során először arra keresem a választ, hogy milyen szerepet szántak ezen modellekben a jogalkotók az ISP-knek, majd összegyűjtöm a fokozatos válasz rendszerek jellemzőit, végül kritikát fogalmazok meg velük kapcsolatban.

1. A fokozatos válasz rendszerek lényegében ISP-k (Internet Service Provider) közreműködő szerepére építik működésüket. Ez több tényezővel magyarázható: a jogosultak rájöttek, hogy a szolgáltatók, majd egyéni felhasználók ellen indított perek drágák, elhúzódnak, és rendkívül rossz a PR-juk.¹⁵⁷ Ezzel szemben ISP-ből egy országban csupán pár darab van, így kontrollálhatóbbak, ellenőrizhetőbbek.¹⁵⁸

Ezen közreműködői szerep elől az ISP-k eddig sikerrel bújhattak az elektronikus kereskedelmi szabályok mögé. Az amerikai notice-and-takedown, illetve európai párja, az értesítési-eltávolítási eljárás a közvetítő szolgáltató passzív, „*mere conduit*”¹⁵⁹ tevékenysége esetén eltekintett a felelősségre vonástól, illetőleg mellettük állt az általános nyomon követési, szűrési tilalom¹⁶⁰ elve is.¹⁶¹ Ám a technika fejlődésével az ISP-k számára egyre kisebb erőfeszítésbe kerül belelátni az adatforgalomba, vagyis egyre kevésbé élhetnek a fenti *safe harbour* kimentési okokkal.¹⁶² Bizonyos országokban¹⁶³ az ISP-k kénytelenek voltak közreműködni a jogosultakkal, segítséget nyújtani a lentebb bemutatott rendszerek kiépítésében.

2. A fokozatos válasz modellek két fajtáját különböztetjük meg, a *törvényes* és *privatizált* rendszereket.¹⁶⁴ Törvényes rendszer jött létre a legtöbb országban, így Franciaországban,¹⁶⁵ az Egyesült Királyságban¹⁶⁶ és Új-Zélandon¹⁶⁷ is. Lényegük, hogy a

¹⁵⁶ MEZEI (2012a) i.m. 187.

¹⁵⁷ BASSETT (2010) i.m. 76.

¹⁵⁸ MEZEI (2012a) i.m. 186.

¹⁵⁹ JORIS VAN HOBOKEN: Legal Space for Innovative Ordering: On the Need to Update Selection Intermediary Liability in the EU, *Int’l J. Comm. L. & Pol’y*, 2009/13, 3.

¹⁶⁰ GLORIA GONZÁLEZ FUSTER: Balancing Intellectual Property Against Data Protection: A New Rights Wavering Weight, *Retos y oportunidades del entretenimiento en línea*, 2012, 386.

¹⁶¹ BARTÓKI-GÖNCZY (2011) i.m. 129.

¹⁶² MEZEI (2012a) i.m. 196.

¹⁶³ Fokozatos válasz rendszert épített ki az USA, Egyesült Királyság, Új-Zéland, Írország és Franciaország is.

¹⁶⁴ MEZEI (2012a) i.m. 194.

¹⁶⁵ HADOPI néven: LARSSON (2011b) i.m. 23.

¹⁶⁶ Tartalmaz privatizált elemeket is: EMMA BARRACLOUGH: ISPs co-opted into piracy fight, *New Analysis*, 2009, 10.

¹⁶⁷ MEZEI PÉTER: Mit hozott 2010 a fájlcsere-lóknak? *ISZSZ*, 2011c/6, 32.

jogosultak megfigyelésük alatt tartják a hálózatot, és amennyiben gyanús kommunikációt észlelnek, értesítik az ISP-t, aki vagy kiadja az IP-címet a törvény által létrehozott állami szervnek, aki elvégzi az értesítések kiadását, vagy maga gondoskodik a felhasználó értesítéséről. Az értesítések száma rendszerként eltérő, ám általában minden csapás szigorúbb fellépést jelent. Míg az első „csapások” legfeljebb értesítést, enyhébb szankciókat, az utolsó általában a további jogsértés esetén indítandó peres vagy büntető eljárás megindításának lehetőségére való figyelmeztetést tartalmaz. A privatizált rendszerek¹⁶⁸ némileg eltérően működnek. Működésük alapja egy szerződés az ISP és az adott érdekvédelmi szervezet között, amely bizonyos esetekben bírósági jóváhagyáshoz kötött.¹⁶⁹ A törvényi rendszerekhez hasonlóan itt is a jogosult figyeli a hálózati forgalmat, majd gyanús forgalom esetén az ISP-hez fordul az értesítések kiküldése végett, innentől kezdve pedig a már vázoltak szerint működik mind az értesítési, mind a perindítási szakasz.

A fokozatos válasz rendszerek több garanciát is tartalmaznak. Ilyen a már említett bíróság általi jóváhagyás a privatizált rendszerek esetén, a jogorvoslati lehetőség, a cselekmények elévülési idejének meghatározása (6, 9 hónap).

3. Ám az elszórt biztosítékok semmiképpen sem adnak megfelelő választ a rendszerekkel kapcsolatban felmerült kritikai észrevételekre. Szükséges lenne a minimum-garanciák törvényi – esetleg uniós – szabályozására, amiben lefektetésre kerülnének a hálózat figyelésének szabályai, az ISP azon kötelezettségének pontos meghatározása, hogy milyen körülmények fennállása esetén adhatja ki a felhasználó adatait, és hogy pontosan mikor és milyen körülmények között illeti meg jogorvoslat a felhasználót.

Súlyos probléma, hogy az eljárás költségei többnyire a felhasználókat terhelik. Véleményem szerint a költségeknek a felhasználó nyakába varrása súlyosan sérti az ártatlanság vélelmét, de a költségeknek az ISP nyakába varrása sem tűnik helyén valónak. Sokkal inkább látszik igazságosnak a jogosultak kötelezése a költségek viselésére, hiszen maga az eljárás is az ő érdekeiket szolgálja, az ő kezdeményezésükre indul meg.

További aggály az adatvédelem problémaköre. Az ISP egy szerződés alapján kezeli a felhasználó adatait. Szükségesnek látom az adatok kiadásának és további útjának nyomon követhetőségét, az arról való értesítést nem csupán törvényi szabályozás, de a felhasználó és az ISP között kötött szerződés részévé tenni, garanciális elemekkel körülbástyázva.

¹⁶⁸ USA, Írország.

¹⁶⁹ KOVÁCS (2010) i.m. 48.

Tisztázásra szorul az ISP felelőssége is az adatok megalapozatlan kiadásáért is,¹⁷⁰ ahol véleményem szerint a jogosultakat kellene központba állítani, elejét véve ezzel a visszaéléseknek. Ezen felül a privatizált rendszerek az ISP és a jogvédő szervezetek közötti megállapodásainak keretjellegű törvényi szabályozása is kiemelt jelentőségű lenne.¹⁷¹

Kritikai szempont, hogy az egész rendszer működésének alapfeltétele, hogy egy országon belül minden ISP bevonásra kerüljön, ugyanis ha egy-két internetszolgáltató csatlakozik, akkor az összes többi versenyelőnybe kerül.

Fontos még kitérni az IP-címek jelentőségére. A jogosultak az IP-cím alapján kérik a felhasználók adatainak kiadását. Ez azért problémás, mert közel sem szükségszerű, hogy az IP-cím közvetlen kapcsolatban álljon a konkrét jogsértővel.¹⁷² Például ha valaki vezeték nélkül osztja meg a saját internetkapcsolatát, akkor az ISP csupán az előfizető IP-jét fogja látni, pedig a hálózat bármely résztvevője elkövethet jogsértést. Léteznek anonimitást biztosító szoftverek is, amelyek a megfigyelőt tévútra vezethetik. Ezek alapján elgondolkodtató, hogy az IP-cím alapján fennállhat-e egy büntetőeljárás megindításához szükséges megalapozott gyanú.

Mindezek mellett már szörszálhasogatásnak tűnhet felhozni az internet-hozzáférés, mint információs alapjog részét képező jogosultság¹⁷³ korlátozásának az arányosság követelményének való megfelelésének kérdését.

Összefoglalva¹⁷⁴ a fokozatos válasz rendszerek megjelenése bár dicsérendően a digitális korban való alternatív útvonal keresésének tűnhet, működésükkel kapcsolatos súlyos aggályaik miatt sokkal inkább válságjelnek, mint valóságos megújító üzleti modellnek tekinthetők.

¹⁷⁰ MATTHEW HOFMEISTER: The RIAA and The Online Piracy: Why Bundling Access to Digital Music with Other Products and Services Would Give the Industry Greater Control over Downloading, *Loyola of Los Angeles Entertainment Law Rev*, 2010/30:565, 570.

¹⁷¹ LUCIE GUIBAULT–GUIDO WESTKAMP–THOMAS RIEBER-MOHN: Study on The Implementation and Effect in Member States' Laws of Directive 2001/29/EC on the Harmonisation of Certain Aspects of Copyright and Related Rights in the Information Society, *Amsterdam Law School Legal Studies Research Paper No. 2012-28*, 169.

¹⁷² FOWLER (2012) i.m. 55.

¹⁷³ FALUDI GÁBOR – GYENGE ANIKÓ: A fájlmegosztás – Hazai és Uniós jogi szemmel, *ISZSZ*, 2011/6, 87.

¹⁷⁴ Ld. még ELDAR HABER: The French Revolution 2.0 – Copyright and the Three Strikes Policy, *Harvard Journal of Sports & Entertainment Law*, 2011/2.

IV.5. Védelmi intézkedések

A WIPO¹⁷⁵ ún. Internet Szerződése¹⁷⁶ szabályozták először a hatásos műszaki intézkedéseket, amelyek az implementáció után megjelentek a hazai jogrendszerben is.¹⁷⁷ Anélkül, hogy ezen jogintézmény felesleges elemzésébe bonyolódnék, megkerülhetetlen bizonyos kapcsolódó tendenciák kiemelése.

A hatásos műszaki intézkedések – mint pl. a DRM¹⁷⁸ – funkciójukból¹⁷⁹ kifolyólag korlátozzák a szerzői művek felhasználásának módjait, lehetőséget biztosítva a szerzőknek a kontroll gyakorlására. Ám a digitális technológiák egyre égetőbb szükségletet gerjesztenek a médiák, platformok közötti interkompatibilitásra,¹⁸⁰ míg az internet decentralizált felépítése már szinte lehetetlenné teszi a szerzői kontroll gyakorlását.¹⁸¹

Válságjelként értékelhető, hogy a jogosultak nem próbálják érdemben felülvizsgálni a hatásos műszaki intézkedések felépítését, alkalmazhatóságát.

¹⁷⁵ Szellemi Tulajdon Világszervezete.

¹⁷⁶ A WCT és WPPT.

¹⁷⁷ Sztj. 95. §

¹⁷⁸ Ld. még: GYENGE ANIKÓ–BÉKÉS GERGELY: A Digital Rights Management szerzői jogi természetéről, *ISZSZ*, 2006/1.

¹⁷⁹ STACY BAIRD: Contentious Issues: Copyright Reforms in the Age of Digital Technologies, 2.

¹⁸⁰ YU (2003) i.m. 918-920.

¹⁸¹ GREG LASTOWKA: *Virtual Justice – The New Laws of the Online Worlds*, Yale University Press, 2011, 72.

V. ALTERNATÍVÁK, MEGOLDÁSI- ÉS REFORMJAVASLATOK

Az eddigi vizsgálódások eredményeként biztosan leszögezhetjük, hogy a szerzői jog válságban van. De egy, az összetett jogi problémákkal foglalkozó tudományos munka sem lehet teljes megoldási javaslatok, kiütkeresés nélkül. Így a következőkben felvázolom a forrásaim alapján rendelkezésre álló reformjavaslatokat illetve alternatívákat, majd bemutatom a saját, a források szintéziséből és saját elgondolásaimból megalkotott alternatívát.

V.1. A reformjavaslatok és alternatívák fogalmi elválasztásáról

A jogirodalom megoldási javaslatainak bemutatása két részre lett bontva. *Reformjavaslatok* alatt tárgyalom azokat a modelleket, amelyek nem lépnek túl a szerzői jog jelenlegi eszközrendszerén, csupán a meglévő fogalmakkal operálnak. *Alternatívákként* pedig azok a megoldási javaslatok kerülnek bemutatásra, amelyek a jelenlegi eszközrendszeren túllépve, a szerzői jog újragondolásával keresik a választ az eddig ismertetett válságjelekre.

V.2. Reformjavaslatok a jogirodalomból

Hibás lenne azt gondolni, hogy a reformjavaslatok tárgyalása szükségtelen, ha a válság feloldásához az alternatívák visznek közelebb bennünket. A reformjavaslatok – bár valóban kisebb lépésnek számítanak – sok olyan részletkérdés megoldását foglalhatják magukban, amelyek nagyban hozzásegítenek bennünket az alternatívák által feltárt megoldási módok teljessé tételéhez.

1. *Hillary M. Kowalsky* munkájában¹⁸² arra fekteti a hangsúlyt, hogy vajon milyen eszközökkel is tudnák a jogosultak visszacsábítani a fogyasztókat a legális beszerzési módokhoz. Véleménye szerint ügyelni kell az árválasztásra, a választék sokszínűségére, olyan extra tartalmak biztosítására, amelyek csak jogszerű beszerzéssel érhetőek el, ki kell emelni, hogy a legális beszerzés sokkal biztonságosabb (mind a beszerzett tartalmakra, mind a beszerzőre nézve), mint a „kalózkodás” útján történő, és lehetőséget kell biztosítani a fogyasztóknak a biztonsági másolatok létrehozására.

2. *Jessica Litman*, *Digital Copyright*¹⁸³ című könyvében felveti a lehetőségét egy olyan provizórikus időszaknak, ahol a szerzői jogi törvényeket teljesen fel kellene függeszteni, ezt az átmeneti időszakot pedig az új üzleti modellek tanulmányozására lehetne fordítani. E mellett négy fő, és több további teendőt sorol fel a szerzői jogi problémák

¹⁸² HILLARY M. KOWALSKI: Peer-to-Peer File Sharing & Technological Sabotage Tactics: No Legislation Required, *Marquette Intellectual Property Law Rev*, 2004/8:2, 312-313.

¹⁸³ LITMAN (2006) i.m. 171-195.

megoldására. A négy fő lépés: 1) a jogosultak tekintsenek el magánszférában való jogérvényesítéstől, 2) a szabályozás legyen figyelemmel a felhasználók érdekeire, 3) a szabályok legyenek könnyen értelmezhetőek, rövidek, egyszerűek, 4) és legyenek figyelemmel a társadalom, illetve a köz érdekeire.

3. *Greg Lastowka, Innovative Copyright*¹⁸⁴ című értekezésében *Michael A. Carrier* munkásságát feldolgozva az innovációt teszi a szerzői jog központi elemévé, egyúttal hangsúlyozza, hogy minden szerzői jogi szabályt ennek a célnak a fényében kell értelmezni. E mellett indítványozza a *statutory damages*, vagyis az angol-szász rendszerekben ismert törvényes kártérítés mértékének csökkentését, és a védelmi intézkedések és megsértéseik szankcionálásának újragondolását. A szerzői jogsértés megállapításának előfeltételéül szabná a sérelmezett felhasználás az eredeti mű piacára gyakorolt negatív hatásának bizonyítását (ami emlékeztet a *fair use-teszt*¹⁸⁵ egyik taxatív elemére).

4. *Peter K. Yu The Escalating Copyright Wars*¹⁸⁶ című munkájában már 2004-ben három pontba szedett reformjavaslattal állt elő a szerzői műveket előállító „ipar” számára. Véleménye szerint nem szabad a szerzői jogi háborút több fronton vívni, csupán egy jogérvényesítési módra kell koncentrálni. Másodszor vissza kell állítani a szerzőkkel kapcsolatos társadalmi bizalmat, aminek eszköze lehet a legális alternatívák kidolgozása, és a fogyasztók – a jövőbeli vásárlók – meg nem támadása. Végül fontosnak tartja a szerzői jogban felborult egyensúlyi állapot helyreállítását.

A szerző *Digital Copyright and Confuzzling Rhetoric*¹⁸⁷ című értekezésében a jogosulti oldal számára fogalmaz meg ajánlásokat a fogyasztókkal való hatékonyabb kommunikáció érdekében. Felhívja a figyelmet, hogy a szerzői jogi védelem további szélesítéséhez meggyőző, empirikus felmérésen alapuló bizonyítékokra lesz szükségük, illetve a jogérvényesítésnél elegendő, ha csak a komoly, kereskedelmi célzatú jogsértőkre koncentrálnak. Ez azért fontos, mivel a társadalom szemében is morálisan elítélendő jogsértők elleni fellépés – és a kis jogsértések figyelmen kívül hagyása – társadalmi támogatottságot hozhat a jogosultaknak, amire komoly szükségük van. Kiemeli még a társadalom számára is elfogadható célok kitűzésének fontosságát, és az elavult üzleti modellek felülvizsgálatának égető szükségét.

¹⁸⁴ GREG LASTOWKA: *Innovative Copyright*, *Michigan Law Rew*, 2011/109:1011, 1017-1025.

¹⁸⁵ MEZEI (2009b) i.m. 46-64.

¹⁸⁶ YU (2004) i.m. 940-948.

¹⁸⁷ YU (2011a) i.m. 22-38.

5. Az *Andrew McDiarmid* és *David Sohn* szerzőpáros 2012-ben megjelent tanulmánya¹⁸⁸ gyakorlatilag teljes terjedelmében ajánlásokat fogalmaz meg a szerzői jogi jogérvényesítés reformja érdekében. Kiemelik, hogy felesleges fellépni a kereskedelmi haszonszerzés célzata nélküli jogsértések ellen, mert ez nagyban hátráltatja az innovációt. Megjegyzik, hogy az ISP-k felelősségének növelése is hasonló eredményekhez vezetne, és veszélyeztetné az internet semlegességét. Fontosnak tartják az empirikus felmérések készítését a jogérvényesítési politikák kidolgozásánál, és az önkéntes konfliktuskezelési módok, illetve megállapodások előtérbe hozását. Ugyancsak fontos tényező a reális célok kitűzése és a legális alternatívák szaporítása azzal a fontos megjegyzéssel kiegészítve, hogy a szerzői jog problémáinak megoldására önmagában a jogérvényesítés nem lehet adekvát válasz.

V.3. Alternatívák

A szerzői jog válságjeleinek kezeléséhez és megoldásához leginkább az alternatíva javaslatok segítenek hozzá bennünket. A következőkben hét ilyen, bizonyos pontokon egymást érintő, új fejlődési irányt jelző javaslatot mutatok be.

1. A *Stanford University*-n 2004-ben rendezett, *Tracking Pirates in Cyberspace* című kerekasztal beszélgetésen¹⁸⁹ a résztvevők több fontos meglátással is gazdagították a jogirodalmat. Egységes álláspont alakult ki abban, hogy az egyetlen járható út a szerzői jogok jogosultjainak kompenzációja, ami azt is jelenti, hogy az eddigi, a felhasználások kontrollján alapuló gyakorlatot el kell hagyni. Ennek alapvetően két alappillére van: egyrésztől szükséges a kötelező, törvényi engedélyezés esetei közé emelni a digitális felhasználásokat, illetve ezt kiegészítve a felhasználók oktatására, tájékoztatására is igen nagy figyelmet kell fordítani.

2. *Sár Csaba* már idézett munkájában¹⁹⁰ a közös jogkezelés szerepének újragondolását tartja a megfelelő kiútnak. Ennek keretében a közös jogkezelőknek nagyobb figyelmet kell fordítaniuk a szerzők kizárólagos jogosultságaira, párbeszédet kell kezdeményezniük mind a piac digitális világban született új sajátosságainak megismerésére, mind a felhasználók igényeinek pontos felmérésére. Az új üzleti modellek kialakításában és gyakorlati alkalmazásában is kiemelkedő szerepük lehet, illetve előremutató lenne az archiváló szervezetekkel való aktív közreműködésük is.

¹⁸⁸ ANDREW MCDIARMID–DAVID SOHN: Guiding Principles for Online Copyright Enforcement, *Retos y oportunidades del entretenimiento en línea*, 2012, 125-143.

¹⁸⁹ GRANICK–HARTE–ISHIKAWA–KRAUS–LOHMANN–ROWALD (2004) i.m. 82, 104.

¹⁹⁰ SÁR (2007) i.m. 39-41.

3. *Matthew Hofmeister* 2010-ben publikált értekezésében¹⁹¹ egy érdekes alternatívát vázol föl. A koncepció – amely *Widespread Licensing* névre hallgat – szerint a felhasználási szerződések megkötésére jogosultak körét ki kell terjeszteni. Így a felhasználó nem csupán a közös jogkezelők, vagy online boltok útján köthetne felhasználási szerződést, hanem internetszolgáltatója, sőt, a mobiltelefonjának, MP3 lejátszójának gyártója útján is.

A modell nem tartalmazza azt, hogy maguk a jogosultak milyen jogi eszközökkel tudják majd ezeket a felhasználásokat nyomon követni (valamiféle kollektív közös jogkezelés, esetleg egyedi szerződések megkötése útján?).

4. *Jessica Litman* másik munkája, a *Real Copyright Reform*¹⁹² egy érdekes alternatívát vázol föl. E szerint a különböző nevesített felhasználási jogok helyébe egy egységes, ún. kereskedelmi felhasználási jog kerülne, ami egyúttal azt is jelentené, hogy a nem kereskedelmi jellegű felhasználások kikerülnének a szerzői jog hatálya alól. Ezzel egy időben a felhasználási engedélyezés minden tekintetben visszakerülne a szerzőkhöz, megszüntetve ezzel a közös jogkezelés eddigi rendszerét.

5. Annak ellenére, hogy a 2011 augusztusában született *Washington Declaration*¹⁹³ nem tartalmaz egy egységes, kidolgozott modellt, a benne foglalt ajánlások szemléletváltást jelentenek az eddigi szerzői jogi gyakorlathoz képest. A Nyilatkozat szerint az eddigi vég nélkülinek látszó jogszélesítési folyamat tarthatatlanná vált, ebben a kérdésben moratóriumot kell bevezetni. Sőt, a nemzetközi dokumentumokból ismert minimum védelemhez hasonló minimum korlátozásokra is szükség lenne, egyidejűleg a kultúra megőrzésében közreműködők¹⁹⁴ számára alkotott, a felhasználások engedélyezéséhez kapcsolódó kivételekkel. E mellett a Nyilatkozat résztvevői kiemelik az ISP-k felelősségének és kötelezettségeinek korlátozását, az új üzleti modellek támogatását, és az empirikus felmérések és hatástanulmányok elkészítésének fontosságát, és elutasítják az internet-hozzáférés megvonásának szankcióként való alkalmazását.

6. *Kőhidi Ákos* a *Jogi Iránytűben* megjelent cikkében¹⁹⁵ a fájlmegosztással okozott kárral foglalkozik. Ebben megállapítja, hogy a károkozás tényleges arányainak felfedése lehetetlen, de valamilyen kompenzációra feltétlenül szükség van. Véleménye szerint a kompenzációs feladatok ellátására az internet szolgáltatás árába foglalt jogdíj képes lenne ellátni, bár sajnos az elképzelés nem kerül részletes kifejtésre.

¹⁹¹ HOFMEISTER (2010) i.m. 573-574.

¹⁹² JESSICA LITMAN: *Real Copyright Reform*, *Iowa Law Rev*, 2010/96:1, 40-52.

¹⁹³ *Washington Declaration*, 2-6.

¹⁹⁴ Pl. a GoogleBooks projekt, ld. MEZEI PÉTER: A szerzői jog jövője is a tét – Gondolatok a Google Books könyvdigitalizálási projectről, *ISZSZ*, 2011/5, 2011a.

¹⁹⁵ KŐHIDI ÁKOS: A felhasználók által fájlmegosztással okozott kár, *Jogi Iránytű*, 2011/4, 1-3.

7. Mezei Péter A fájlcsere dilemma című könyvében¹⁹⁶ egy részletesen kidolgozott, alaposan alátámasztott modellt vázol föl. A problémák megoldásához több előfeltételnek kell teljesülnie. Először is szükség van a fogyasztók széleskörű tájékoztatására és oktatására, további jogszerű kereskedelmi modellekre, legális alternatívákra, amely teendők mind a jogosulti oldal vállát terhelik.

Mezei egy kétpólusú, a hagyományos és a törvényi engedélyezés kettősségén alapuló, az internet-szolgáltatás díjába épített, a nyilvánossághoz közvetítés jogának digitális ellenőrzését a jogosultak válláról levető, kompenzációs modellt vázol föl. Állítása szerint egy modellnek négy kérdésnek kell megfelelni, így:

1. *Megfelel-e a modell a nemzetközi jognak?*
2. *Megvan-e a bevételek kezeléséhez szükséges rendszer?*
3. *Kinek kell a jogdíjakat megfizetni?*
4. *A társadalom felsorakozik-e a modell mögé?*

Az első kérdésre azt a választ kapjuk, hogy amennyiben egy kilépést engedő közös jogkezelési rendszert állítunk föl (vagyis a jogosult is választhat, hogy részt vesz-e a kompenzációs közös jogkezelésben, vagy a hagyományos úton próbálja jogait érvényesíteni, és a fogyasztó is, hogy kíván-e a rendszerben részt venni), akkor nem sértünk nemzetközi normákat. A bevételeket egy erre a célra létrehozott szervezet kezelné, és osztaná szét, a díjakat pedig az ISP-knek kellene megfizetni, akiket a többlet kötelezettségeik miatt a díjakból fedezett jutalékkal kárpótolnának. A társadalom támogatottsága bár kockázatos, és nagyban függ az ártól, a beépített garanciáknak és előnyöknek köszönhetően (pl. kilépés lehetősége, perrel fenyegetettség megszűnése, a jogi szabályozás egyszerű módosítása) valószínűsíthető.

V.4. Egy újabb alternatíva, javaslatok a törvényi szabályozás számára

Az általam elképzelt alternatíva egységes rendszer helyett sokkal inkább nevezhető a szerzői jog egyes pontjaira irányuló szabályozási javaslatok hálózatának. Ezt a hálózatot mintegy számvetést építem föl, külön-külön szedve a jogalkotás, jogosultak és jogkezelők, illetve a felhasználók feladatait.

¹⁹⁶ MEZEI (2012a) i.m. 248-269.

V.4.1. A jogalkotás feladatai

Ahogy azt már korábban említettem – és számos szerző¹⁹⁷ szintén ezen az állásponton van¹⁹⁸ –, égető szükség van a szerző jog válságjeleinek orvoslásához első lépésként egy uniós irányelvi, majd nemzetközi szerződésben történő szabályozás kialakítására, mivel a problémák – tekintettel az internet globális jellegére – nemzeti szinten már nem kezelhetők. Az ehhez szükséges lépéseket az alábbi pontokban ismertetem.

1. A második fejezetben elhangzottak rámutattak arra, hogy a szerzői jog tulajdonból származó megközelítése elavulttá vált. Ez szükségessé teszi, hogy újragondoljuk a szerzői művek védelmének *elméleti alapjait*. A jövőben vissza kell térni a szerzői jogi védelem egyensúly-alapú megközelítéséhez: a társadalom és az alkotó érdekei legyenek egyformán szem előtt tartva, figyelemmel az individuum alkotáshoz fűződő bensőséges kapcsolatára és a társadalom fejlődésére, az innovációk egymásra való kedvező hatására egyaránt, akárcsak arra, hogy egy szerző sem alkot a társadalom közös kulturális örökségének felhasználása nélkül. A szerzői mű ne a semmiből alkotás eredménye legyen, hanem egy *sui generis* jogi fogalom, a dologi jogi tulajdon-fogalomtól jobban elrugaskodott jogi jelentéstartalommal.

2. A szerzői jog a negyedik fejezetben leírt további válságjeleinek kezelésére számos szabályozási ajánlás fogalmazható meg. Első lépésként a szabályozás részévé kell tenni a művek *védelmének és a korlátozásoknak egy maximum és minimum szintet* egyaránt megállapító, kiegyensúlyozott rendszerét, elejét véve ezzel a szerzői jogok további megalapozatlan szélesítésének, és a korlátok csökkentésének.

3. Előremutató és egyedülálló változtatás lenne a védelemnek és korlátoknak az *egyes tartalmak szerinti differenciálása*. Súlyos igazságtalanságok rejtőznek abban, ha például egy könyvnek, illetve az azzal kapcsolatos remake és merchandising jogoknak azonos védelmi időt tartunk fenn (pl. maga a könyv védelme csupán az érdeklődés hiányában értelmetlen, ám a megfilmesítés joga reális, vagy egy film forgalmazásából származó bevételek alacsonyak, míg a jellemző karakterekkel ellátott áruk forgalmában származó bevételek magasak). Ezt az intézkedést egy *bestseller-klauzula*¹⁹⁹ szerű jogintézmény beépítésével lehetne ellensúlyozni, így ha a megfilmesítés következtében az eredeti regény iránti érdeklődés újra megnő, a szerzői jogok ideiglenesen feléledhetnek egy meghatározott időtartamra, ellensúlyozva ezzel egy rövidebb védelmi időt.

¹⁹⁷ GIUSEPPE MAZZIOTTI: New Licensing Models for Online Music Services in the European Union: From Collective to Customized Management, *Columbia Law School Public Law & Legal Theory Working Paper Group*, No.11-269, 2011, 36.

¹⁹⁸ NÉMETH (2012) i.m. 161.

¹⁹⁹ Szt. 48. §

4. A védelmi idő kérdésében ezen felül is változtatások alkalmazása vált időszerűvé. Így álláspontom szerint – Desai munkájára alapozva – a PMA védelem a művek minden típusában, minden felhasználással kapcsolatban elavulttá vált. Egyszerűen dogmatikai nonszensz a szerző leszármazóinak támogatása súlyos évtizedekkel egy mű születése után. Ezen túl a szerző egész életében való védelmet sem tartom feltétlenül szükségesnek. A szerzői művekben található tartalom a digitális korban – akárcsak az információ – folyamatosan inflálódik, védelme egyre bizonytalanabb lábakon áll, sőt, sokszor a szerző maga sem törődik évekként eltelő műveivel (példának okáért jelen dolgozat a benne foglalt információk korával egyenes arányosan – a befektetett munka ellenére – veszít értékéből). Így a *védelmi idő ideális mértékét maximum 15 évben látom reálisnak*, egy a már említett bestseller-klauszula szerű jogintézmény ellensúlyozásával.

5. Bár nem illeszkedik a kontinentális jog hagyományai közé, a jövő felhasználásaira tekintettel érdemes lenne egy, az amerikai *fair use-teszt*²⁰⁰ szerű jogintézménynek a korlátok közé való beillesztése. A fair use-teszt lehetőséget ad a bíróságoknak, hogy az egyes, egyébként jogellenes felhasználásokat bizonyos taxatív és további eseti feltételek alapján kimentse. Ez a magas fokú rugalmasság a digitális szerzői jog világához nagyon jól illeszkedne, mivel egy ilyen mérlegeléses, keret jellegű kimentési okkal kitolható lenne a jogszabályok élettartama, növelve ezzel mind a felhasználók, mind a jogosultak biztonságérzetét, elégedettségét az adott jogi környezetben. Ezen felül súlyosan sérti az arányosság követelményét, hogy amíg a törvényben foglalt felhasználási jogok csupán exemplatív jellegűek, addig a szerzői jog korlátainak felsorolása taxatív. Egy *méltányossági korlát* ellensúlyozhatná ezt az aránytalanságot, utat engedve a bírói mérlegelés jogfejlesztő jellegén keresztül pl. a paródiának, mint szabad felhasználásnak, amivel a hatályos magyar szabályozás adós maradt.

6. A fájlcserelés kiemelt szerepet kap a szabályozás feladatai között, hiszen ez volt az a tényező, amely elmélyítette a jog és a társadalmi gyakorlat között kialakult rést.²⁰¹ Szabályozásának kiútjaival kapcsolatban alapvetően osztom Mezei Péter feljebb ismertetett véleményét, ám bizonyos fenntartásokkal.²⁰² Mivel a szerzői jog problémái nem oldhatóak meg nemzeti szinten, így szükségesnek látom egy, a kettős engedélyezési rendszerrel kapcsolatos Európai Unió irányelv kidolgozását (így a négy feltétel mellé egy ötödiket,

²⁰⁰ Erről bővebben ld. MEZEI PÉTER: Mitől fair a fair? Szerzői művek felhasználásai a fair use-teszt fényében, *ISZSZ*, 2008/6.

²⁰¹ JOHN TEHRANIAN: Infringement Nation: Copyright Reform and the Law/Norm Gap, *Loyola-LA Legal Studies Paper*, 2007/46, 543.

²⁰² Ld még: UJHELYI DÁVID: Mezei Péter: A fájlcsere dilemma, recenzió, *ISZSZ*, 2012/5, 131-132.

nevezetesen a *szabályozás szintjét* hozzáadva). Az irányelvben le kell fektetni a rendszerrel kapcsolatos alapvető garanciák körét, illetve pontos körülírását annak, hogy a bevételek kezelésére feljogosított szervet ki, milyen bevételből, milyen feltételekkel és körülmények között működtesse.

Ezen túl alapvető kérdés, hogy nagyjából milyen összeg legyen a szolgáltatásba épített jogdíj. Mivel egy előfizetés ára legkevesebb 3-5 ezer forint, már egy plusz 5 ezer forintos díjtétel is nagy terhet jelenthet a felhasználók számára. Felmerül a kérdés, hogy vajon elegendő felhasználó vállalná-e a többletfizetést, és ha vállalják is, egy ekkora tétel elegendő-e egy egész iparág kompenzációjára? Fontos szempont, hogy mi alapján osszák el a keletkező bevételeket? A letöltések száma semmiképpen sem lehet irányadó e tekintetben, ugyanis ez a jogosultak visszaéléseire adhat lehetőséget (ti. ha saját tartalmaikat töltik, töltetik le, ez egy fix díj mellett elképzelhető). Ehhez valószínűleg egy IP-alapú szűrő-rendszerre lesz szükség – persze feltételezve azt, hogy az IP-alapú azonosítás fent már említett problémáit orvosolni lehet –, ami adatvédelmi problémákat vethet fel. További garanciákra, és az elszámoltatás szabályainak pontos kidolgozására lesz szükség a bevételek kezelésével, és a közös jogkezelőknek, illetve ISP-knek juttatandó jutalékokkal kapcsolatban – bár itt támaszkodhatunk a közös jogkezelés elszámoltatási szabályozására.

4. Mindezen kérdések – kezdetként – egy egységes, vagy több uniós irányelvben való megválaszolása több kézzel fogható előnnyel bír. A *harmonizáció* pozitív hozadéka²⁰³ mind nemzeti, mind nemzetközi szinten a költséghatékonyság, a jogbiztonság és gazdasági fellendülés a mellett, hogy egyes meglévő irányelvek eleve revízióra szorulnak.²⁰⁴ Sőt, a szabályozás általam javasolt szintjét hazánkra tekintettel különösen indokoltá teszi, hogy az új Polgári Törvénykönyv tervezete nem reagál²⁰⁵ a fentiekben kifejtett problémákra, figyelmen kívül hagyja azokat.²⁰⁶

V.4.2. A felhasználók feladatai

A felhasználókat az egyensúly fenntartásához szintén kötelezettségek terhelik. Tudatos fogyasztókra és felhasználókra, a digitális műélvezet kultúrájának kialakítására van szükség, amelyhez elkerülhetetlen a társadalmi részvétel, nyitottság és aktivitás.

²⁰³ PETER K. YU: Five Disharmonizing Trends in the International Intellectual Property Regime, *Michigan State University Legal Studies Research Paper Series*, No. 03-28, 2007, 5-6.

²⁰⁴ FEDERICA CASAROSA: Copyright Infringing Content Available Online – National Jurisprudential Trends, *Retos y oportunidades del entretenimiento en línea*, 2012, 74.

²⁰⁵ Ld. FALUDI GÁBOR: Szerzői jog, iparjogvédelem és a Ptk. koncepciója. I. rész, *Polgári jogi kodifikáció*, 2003/2.

²⁰⁶ Vö. GYENGE ANIKÓ: Szerzői jog az új Ptk.-ban, *Infokommunikáció és jog*, 2007/5.

Ám ahhoz, hogy a felhasználókat változó pályára tudjuk kényszeríteni, elengedhetetlenek a jogosultak és közös jogkezelők tájékoztatási és reformprogramjai, amelyeket a következő alpont tartalmaz (hiszen a felhasználók és alkotók jogai és kötelezettségei mintegy tükörképei egymásnak).

V.4.3. A jogosultak és közös jogkezelők feladatai

1. Egy szerzői jogi szemléletbeli változáshoz (és itt tudatosan nem a paradigmaváltás kifejezetés használatom) elkerülhetetlen lesz a társadalom megfelelő *felvilágosítása* a szerzői jog alapszintű működéséről, ami egyértelműen a közös jogkezelő, és érdekvédelmi egyesületek feladata lesz. Ajánlatos lenne különböző tájékoztatási és oktatási kampányok indítása, illetve a meglévők²⁰⁷ folytatása és újragondolása. Mindez, kiegészítve a közös jogkezelők versenyhelyzetének reformjával²⁰⁸ nagyban hozzájárulna egy születendő új szabályozás társadalmi elfogadottságának, a bizalom szükséges szintjének kialakításához. Ehhez a bizalomhoz nem elég a tájékoztatás: egy új szabályozás megalkotása és bevezetése előtt egyaránt fontos lesz a jog jelenlegi helyzetével kapcsolatos empirikus felmérések,²⁰⁹ és a jövőbeli szabályozással kapcsolatos hatástanulmányok elkészítése.²¹⁰

2. Nem lehet eltúlozni a *legális alternatívák* jelentőségét, amelyek kialakításában mind a közös jogkezelők, mind a szerzők aktív közreműködésére szükség lesz. Példaértékű ilyen szempontból az Egyesült Államok, ugyanis a jogszerű modellek szignifikáns többsége innen indult útjának, mint a Netflix, vagy az OnLive.²¹¹ Itt már megfigyelhető az a tendencia, miszerint az alternatív rendszerek képesek visszaszorítani az illegális forrásokból történő beszerzéseket.²¹² A Bodó – Lakatos szerzőpáros szerint alapvetően kétfajta illegális beszerzés van, *helyettesítő* és *hiánypótló*.²¹³ Talán kicsit a szerzői jogtól idegen, de felmerül a kérdés, hogy amennyiben egy beszerzés hiánypótló – vagyis nincs legális alternatívája – okozhat-e egyáltalán kárt? Ha a jogosult nem vesz részt az adott piacon, vagyis a fogyasztó számára elérhetetlen a jogszerű út, és ezáltal az engedélyezési jog gyakorlása is lehetetlen, akkor logikailag a vagyoni hátránynak is lehetetlennek kell lennie. A legális alternatívák skálájának

²⁰⁷ Pl. a ProArt kislemezei, elérhető: <http://goo.gl/xjpmE>.

²⁰⁸ JOSEF DREXL: Collecting Societies and Competition Law.

²⁰⁹ Mint a HENT és az OKRI felmérései, ld. <http://goo.gl/no8ok>.

²¹⁰ Ld. MEZEI PÉTER: Újabb módosítások a szerzői jogi törvényben - 2. rész, *Szerzői jog a XXI. században*.

²¹¹ Utóbbiról ld. UJHELYI DÁVID: Nem játék – az OnLive szerzői jogi szempontból, *Szerzői jog a XXI. században*.

²¹² MEZEI (2009b) i.m. 53.

²¹³ BODÓ BALÁZS–LAKATOS ZOLTÁN: A filmek online feketepiacja és a moziforgalmazás, *kézirat*, 2010, 4.

bővítésével és a jogérvényesítési gyakorlat újragondolásával visszanyerhető lenne a társadalmi támogatottság, amire a szerzői jognak minden korábbinál jobban szüksége van.

VI. KONKLÚZIÓ

Dolgozatomban következetesen végigkövettem a szerzői jog aktuális válságjeleit a hibás metaforák problematikájától kezdve, a fájlcserelés kérdésein át, a dogmatikai szempontból apróbb, a társadalom szempontjából mégis fontos jelenségek vizsgálatáig.

Kutatásom legfontosabb része – hiszen egy tudományos munka csupán akkor több pusztán összefoglaló műnél, ha megoldási javaslatokat is tartalmaz – ezek után következett. Felvázoltam egy álláspontom szerint reális alternatíva modelljét, intézkedések hálózatát, amely kiutat jelenthet a digitális technológia okozta válságból: tartalmazza a szerzői jog elméleti alapjainak, illetve a védelmi idő reformját, a védelem tartalom szerinti differenciálásának gondolatát, egy méltányossági-alapú szabad felhasználási eset bevezetését, a fájlcserelés új szabályozásának koncepcióját, mindezt egy (vagy több) uniós irányelv, vagy nemzetközi szerződés keretei között.

Munkám célja és kiindulópontja a „szerzői jogi gépezet” hibáinak felkutatása, és ezek kijavítására irányuló terv kidolgozása volt. A főbb válságjelek feltérképezése és elemzése alapján álláspontom szerint az általam felvázolt alternatíva jó kiindulópontja lehet egy új, nyitott és a problémák kezelése kérdésében elhivatott jogalkotási folyamat megkezdése számára, vagy éppen annak²¹⁴ előmozdítására.

²¹⁴ Ld. FICSOR MIHÁLY: A szellemi tulajdon és a Ptk.: (észrevételek és javaslatok a polgári jogi kodifikációhoz) *Polgári jogi kodifikáció*, 2001/2. és MEZEI PÉTER: Újabb módosítások a szerzői jogi törvényben - 1. rész, *Szerzői jog a XXI. században*.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Hivatkozásjegyzék:

A dolgozatban található internetes hivatkozások elérési útja a folyóirati publikációk esetén itt kerül megjelenítésre, utolsó elérésük dátuma egységesen 2012. október 26. napja.

- ANAND, AARTHI S.: „Less is more”: New property paradigm in the information age? *Duke Law & Technology Rev*, 2012/1.
- BAIRD, STACY: Contentious Issues: Copyright Reforms in the Age of Digital Technologies, elérhető: <http://goo.gl/4ds0t>.
- BALOGH ZSOLT GYÖRGY: *Jogi informatika*, Dialóg Campus, 1998.
- BARRACLOUGH, EMMA: ISPs co-opted into piracy fight, *New Analysis*, 2009.
- BARTÓKI-GÖNCZY BALÁZS: A tárhelyszolgáltatók felelőssége a jogsértő tartalmakért – különös tekintettel a francia bíróságok gyakorlatára, *Iustum Aequum Salutare*, VII. 2011/3, Budapest, 2011.
- BASSETT, J.E.: Unanswered Arrrguments After the Pirate Bay Trial: Dropping Sail in the Safe Harbour of the EU Electronic Commerce Directive, *North Caroline Journal of Law & Technology*, 2010/1.
- BÉKÉS GERGELY: A magáncélú másolás néhány kérdése - Szomszédos jogi szemmel, *ISZSZ*, 2002/2.
- BÉKÉS GERGELY: A Napster-ügy jogi háttere, *ISZSZ*, június, 2001/3.
- BENDER, THOMAS–SAMPLINER, THOMAS: *Poets, Pirates, and the Creation of American Literature*, New York University Journal of International Law and Politics, 1996-97.
- BERTONI, AURA–MONTAGNANI, MARIA LILLÁ: Cloud Based Locker Services for Music: Other Incoming Battles in the Endless War Between Copyright and Technology? *Retos y oportunidades del entretenimiento en línea*, 2012.
- BOBROVSZKY JENŐ: Az enyém, a tied és a miénk a szellemi tulajdonban, *Liber amicorum - Ünnepi dolgozatok Gyertyámfy Péter tiszteletére*, 2008.
- BODÓ BALÁZS: *A szerzői jog kalózzai*, Typotex kiadó, 2011.
- BODÓ BALÁZS–LAKATOS ZOLTÁN: A filmek online feketepiacja és a moziforgalmazás, *kézirat*, 2010, elérhető: <http://goo.gl/c3OEH>.
- BORONKAY MIKLÓS–BOYTHA GYÖRGY–CSEPELY-KNORR TAMÁS–SZILÁGYI PÁL: *A szerzői jogok közös kezelésének versenyjogi vonatkozásai*, 2008, elérhető: <http://goo.gl/1l4KI>.
- BOYTHA GYÖRGY: Hol tart a tudás alapú társadalom?, *ENSZ Akadémia 2008*, elérhető: <http://goo.gl/QisJT>.

- BROMLEY, J. S.: *Outlaws at Sea, 1660-1720: Liberty, Equality, and Fraternity among the Caribbean Freebooters*, New York Univ, 2001.
- CANDEUB, ADAM –MCCARTNEY, DANIEL JOHN: Law and the Open Internet, *Federal Communications Law Journal*, MSU Legal Studies Research Paper, No.09-22, 2011.
- CASAROSA, FEDERICA: Copyright Infringing Content Available Online – National Jurisprudential Trends, *Retos y oportunidades del entretenimiento en línea*, 2012.
- CHANDRA, RAJSHREE: *Knowledge as Property: Issues in the Moral Grounding of Intellectual Property Rights*, Oxford UP, 2010.
- CHRISTIÁN LÁSZLÓ (szerk.): *Az információs társadalom jogi vetületei*, Szent István Társulat, 2011.
- CLARK, AUBERT J.: *The movement for international copyright in nineteenth century America*, Catholic University of America Press, 1960.
- DAGIRAL, ERIC–DAUPHIN, FLORIAN: *P2P: From File Sharing to Meta-information Pooling*, Communications & Strategies, 2005.
- DESAI, DEVAN R.: The Life and Death of Copyright, *Wisconsin Law Rev*, 2011:219.
- DÓSA IMRE – POLYÁK GÁBOR: *Informatikai jogi kézikönyv*, KJK-KERSZÖV, 2003.
- DREXL, JOSEF: Collecting Societies and Competition Law, <http://goo.gl/HHZZY>.
- EKO, LYOMBE: American Exceptionalism, the French Exceptionalism, Intellectual Property Law, and Peer-To-Peer File Sharing on the Internet, *The John Marshall Rev. of Intellectual Property Law*, L.95, 2010.
- FALUDI GÁBOR: Szerzői jog, iparjogvédelem és a Ptk. koncepciója. I. rész, *Polgári jogi kodifikáció*, 2003/2.
- FALUDI GÁBOR–GRAD-GYENGE ANIKÓ: A nyilvánossághoz közvetítése (előadási) jog értelmezése az Európai Bíróság gyakorlatában, *ISZSZ*, 2012/1.
- FALUDI GÁBOR–GYENGE ANIKÓ: A fájlmegosztás – Hazai és Uniói jogi szemmel, *ISZSZ*, 2011/6.
- FALUDI GÁBOR–SZINGER ANDRÁS–TÓTH PÉTER BENJÁMIN: Az internetes leírásra hozzáférhetővé tétel közös jogkezelés útján történő engedélyezésének egyes gyakorlati kérdései, *Védjegyvilág*, 2002/2.
- FEHILY, CHRIS: *Internet Piracy 102*, Questing Vole Press, 2011.
- FICSOR MIHÁLY: A szellemi tulajdon és a Ptk.: (észrevételek és javaslatok a polgári jogi kodifikációhoz) *Polgári jogi kodifikáció*, 2001/2.
- FICSOR MIHÁLY: Copyright for the Digital Era: The WIPO “Internet” Treaties, *Columbia-VLA J. of Law & the Arts*, Spr.-Summ, 1997.
- FITZEK, FRANK H. P. – CHARAF, HASSAN: *Mobile peer to peer (P2P): a tutorial guide*, John Wiley and Sons, 2009.
- FOWLER, COLIN: *Catching Digital Pirates: The Witch Hunt of the 21st Century*, 2012, elérhető: <http://goo.gl/pQeM9>.

- FUSTER, GLORIA GONZÁLEZ: Balancing Intellectual Property Against Data Protection: A New Rights Wavering Weight, *Retos y oportunidades del entretenimiento en línea*, 2012.
- GOLDSTEIN, PAUL: *Copyright's highway: from Gutenberg to the celestial jukebox*, Stanford University Press, 2003.
- GRAD-GYENGE ANIKÓ (szerk.): *Kézikönyv a szerzői jogi jogérvényesítéshez*, ProArt Szöv, 2012.
- GUIBAULT, LUCIE –WESTKAMP, GUIDO –RIEBER-MOHN, THOMAS: Study on The Implementation and Effect in Member States' Laws of Directive 2001/29/EC on the Harmonisation of Certain Aspects of Copyright and Related Rights in the Information Society, *Amsterdam Law School Legal Studies Research Paper* 2012/28.
- GYENGE ANIKÓ: „Érted haragszom, nem ellened” – Néhány gondolat a védelmi idő meghosszabbításához, *ISZSZ*, 2009/1.
- GYENGE ANIKÓ: Szerzői jog az új Ptk.-ban, *Infokommunikáció és jog*, 2007/5.
- GYENGE ANIKÓ: *Szerzői jogi korlátozások és a szerzői jog emberi jogi háttere*, HVG-ORAC Kiadó, 2010.
- GYENGE ANIKÓ–BÉKÉS GERGELY: A Digital Rights Management szerzői jogi természetéről, *ISZSZ*, 2006/1.
- HABER, ELDAR: The French Revolution 2.0 – Copyright and the Three Strikes Policy, *Harvard Journal of Sports & Entertainment Law*, 2011/2.
- HALPERN, SHELDON W.: Copyright law in the Digital Age: Malum Se and Malum Prohibitum, *Marquette Intellectual Property Law Rev*, 2000/4.
- HIMANEN, PEKKA: *The Hacker Ethic and the Spirit of the Information Age*, Random House Inc, 2001.
- HOBOKEN, JORIS VAN: Legal Space for Innovative Ordering: On the Need to Update Selection Intermediary Liability in the EU, *Int’l J. Comm. L. & Pol’y*, 2009/13.
- HOFMEISTER, MATTHEW: The RIAA and The Online Piracy: Why Bundling Access to Digital Music with Other Products and Services Would Give the Industry Greater Control over Downloading, *Loyola of Los Angeles Entertainment Law Rev*, 2010/30:565.
- IBOLYA TIBOR: A torrentrazziaák büntetőjogi megítélése, *Belügyi szemle*, 2011/2, elérhető: <http://goo.gl/OCwug>.
- KOVÁCS GABRIELLA: Folytatódik a küzdelem az illegális letöltések ellen, *ISZSZ*, 2010/5.
- KOWALSKI, HILLARY M.: Peer-to-Peer File Sharing & Technological Sabotage Tactics: No Legislation Required, *Marquette Intellectual Property Law Rev*, 2004/8:2.
- KÖHIDI ÁKOS: A felhasználók által fájlmegosztással okozott kár, *Jogi Iránytű*, 2011/4.
- KÖHIDI ÁKOS: A Hamisítás Elleni Kereskedelmi Megállapodás egyes polgári jogi kérdései, *Jogi Iránytű*, 2012/1.

- LARSSON, STEFAN: *Metaphores and Norms – Understanding Copyright Law in a Digital Society*, 2011a, elérhető: <http://goo.gl/gWVO1>.
- LARSSON, STEFAN: *The Path Dependence of European Copyright, Scripted*, 2011b/1.
- LASTOWKA, GREG: *Innovative Copyright*, *Michigan Law Rev*, Vol.109:1011, 2011a.
- LASTOWKA, GREG: *Virtual Justice – The New Laws of the Online Worlds*, Yale University Press, 2011b.
- LITMAN, JESSICA: *Digital copyright*, Prometheus Books, 2006.
- LITMAN, JESSICA: *Real Copyright Reform*, *Iowa Law Rev*, 2010/96:1.
- LONTAI ENDRE–FALUDI GÁBOR–GYERTYÁNFY PÉTER–VÉKÁS GUSZTÁV: *Szerzői jog és iparjogvédelem*, Eötvös József Kiadó, 2012.
- MACKIE, ERIN: *Welcome the Outlaw: Pirates, Maroons, and Caribbean Countercultures*, Cultural Critique, 2005.
- MAZZIOTTI, GIUSEPPE: *New Licensing Models for Online Music Services in the European Union: From Collective to Customized Management*, *Columbia Law School Public Law & Legal Theory Working Paper Group*, No.11-269, 2011.
- MCALLISTER, NEIL: *Revolutionary protocol takes the pain out of sharing lagre files*, *InfoWorld*, 2004/21.
- MCDIARMID, ANDREW–SOHN, DAVID: *Guiding Principles for Online Copyright Enforcement*, *Retos y oportunidades del entretenimiento en línea*, 2012.
- MÉHES ESZTER: (Il)legális letöltések a nagyvilágban, *Műhely*, 2012/4.
- MEZEI PÉTER: *A digitális sampling és a fájlcserelés kihívásai a szerzői művek szabad felhasználására*, doktori disszertáció, 2009b, elérhető: <http://goo.gl/CRwOI>.
- MEZEI PÉTER: *A fájlcsere dilemma – a perek lassúak*, az internet gyors, HVG-ORAC, 2012a.
- MEZEI PÉTER: *A fájlcsere retorika – gondolatok egy álvita margójára*, *ISZSZ*, 2012/2, 2012b.
- MEZEI PÉTER: *A sárkány levágott feje helyére mindig kettő új nő? A fájlcsereléssel szembeni küzdelem a p2p-szolgáltatók, a felhasználók és az internetszolgáltatók felelősségének fényében*, *ISZSZ*, 2009/3, 2009a.
- MEZEI PÉTER: *A technológia és a szerzői jog szimbiózisa*, *Jogtudományi Közlöny*, 2012/5, 2012c.
- MEZEI PÉTER: *Digital Technologies – Digital Culture*, *Nordic Journal of Commercial Law*, 2010/1, 2010b.
- MEZEI PÉTER: *Mit hozott 2010 a fájlcsereléőknek?* *ISZSZ*, 2011/1, 2011c
- MEZEI PÉTER: *Mitől fair a fair? Szerzői művek felhasználásai a fair use-teszt fényében*, *ISZSZ*, 2008/6.
- MEZEI PÉTER: *Tisztul a kép a RapidShare körül? A DDL szolgáltatók felelősségének korlátozása*, *Infokommunikáció és Jog*, 2010/6, 2010a.

- MEZEI PÉTER–NÉMETH LÁSZLÓ: A Direct Download Link (DDL) szolgáltatás szerzői jogi megítélése, *Infokommunikáció és Jog*, 2009/5.
- MEZEI PÉTER–NÉMETH LÁSZLÓ: Mozgásban a fájlmegosztók – Negyedik generációs fájlcsere a láthatáron?, *ISZSZ*, 2010/2.
- NÉMETH LÁSZLÓ: PIPA, SOPA, OPEN – The End of Piracy or Privacy?, *Retos y oportunidades del entretenimiento en línea*, 2012.
- PATEL, ANKUR R.: Bittorrent beware: Legitimizing bittorrent against secondary copyright liability, *Appalachian Journal of Law*, 2011/10:117.
- PICCARD, PAUL – SACHS, MARCUS: *Securing IM and P2P applications for the enterprise*, Syngress, 2005.
- POGÁCSÁS ANETT: A holland közös jogkezelési modell néhány tanulsága, *ISZSZ*, 2008/2.
- POGÁCSÁS ANETT: Szerzői jog újratöltve, *ISZSZ*, 2012/6.
- QUINN, DAVID M.: A Critical Look at the Anti-Counterfeiting Trade Agreement, *XVII RiCH. J.L. & TECH.*16, 2011.
- REDIKER, MARCUS BUFORD: *Villains of all nations: Atlantic pirates in the golden age*, Verso, 2004.
- REYNOLDS, GRAHAM: Pirate Bay on English Bay? Bittorrent File Sharing and Copyright Infringement in the Supreme Court of British Columbia, *U.B.C. Law Rev*, 2010/43:1.
- SÁR CSABA: A szerzői jog kihívásai a XXI. században, *ISZSZ*, 2007/1. kül.sz.
- STOCKTON, FRANK: *Pirates of Our Coast: A History of Pirates and Buccaneers*, Books on Demand, 2009.
- TATTAY LEVENTE – PINZT GYÖRGY – POGÁCSÁS ANETT: *Szellemi alkotások joga*, Szent István Társulat, 2011.
- TEHRANIAN, JOHN: Infringement Nation: Copyright Reform and the Law/Norm Gap, *Loyola-LA Legal Studies Paper*, 2007/46.
- UJHELYI DÁVID: Mezei Péter: A fájlcsere dilemma, recenzió, *ISZSZ*, 2012/5.
- UJHELYI DÁVID–VARGA ÁDÁM: Bodó Balázs: A szerzői jog kalózzai, recenzió, *In Medias Res*, 2012/1.
- VEREBICS JÁNOS: *A gonosz rablók, a déli gyerekek - A crackról, a warezről és a hackingről*, elérhető: www.mek.iif.hu/porta.
- VIKMAN LÁSZLÓ: *Szerzői jogi problémák az Interneten, a Napster-story és más fájlmegosztó módszerek*, elérhető: <http://goo.gl/kJMz1>, 2001.
- YU, PETER K.: Digital Copyright and Confuzzling Rhetoric, *Vanderbilt J. of Ent. Tech. Law*, 2011a/13:4:881.
- YU, PETER K.: Five Disharmonizing Trends in the International Intellectual Property Regime, *Michigan State University Legal Studies Research Paper Series*, No.03-28., 2007.

- YU, PETER K.: The Escalating Copyright Wars, *Hofstra Law Revv*, 2003/32:907.

Jogforrások:

- 2001/29/EK irányelv az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról
- 2004/48 EK Irányelv a szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről
- A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. tv.
- A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. tv.
- Anti-Counterfeiting Trade Agreement (ACTA)
- Digital Millenium Copyright Act (DMCA)
- Haute Autorité pour la diffusion des œuvres et la protection des droits sur internet (HADOPI)
- Statute of Anne
- SZJSZT 17/2006. A jogellenes forrásból történő másolás kérdése.
- SZJSZT 7/2008. Szerzői művek online fájl cserélő rendszerek segítségével megvalósuló felhasználása.
- Trade-Related aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS)
- WIPO Copyright Treaty (WCT)
- WIPO Performances and Phonograms Treaty (WPPT)

Cikkek, egyéb források:

- E.SZER.INT BLOG: *Indul a teljes tracker nélküli torrentezés*, elérhető: <http://goo.gl/bt2me>.
- HVG.HU: *Bezáratták a MegaUpload fájlmeosztó oldalt*, elérhető: <http://goo.gl/x8rsS>.
- HVG.HU: *Elutasította az Európai Parlament az ACTA-t*, elérhető: <http://goo.gl/yg1Uz>.
- INDEX.HU: *Az internet legyőzte a SOPA-t*, elérhető: <http://goo.gl/5tDX6>.
- INDEX.HU: *Itt a Bittorrent új generációja*, elérhető: <http://goo.gl/rAEoz>.
- MEZEI PÉTER: *Az én véleményem az ACTÁ-ról – 1.rész, Szerzői jog a XXI. században*, elérhető: <http://goo.gl/qbwVO>.
- MEZEI PÉTER: *Biztos, hogy enyhül a nyomás a fájlcserezőkön? Szerzői jog a XXI. században*, elérhető: <http://goo.gl/ZQPch>.
- MEZEI PÉTER: *Újabb módosítások a szerzői jogi törvényben - 1. rész, Szerzői jog a XXI. században*, elérhető: <http://goo.gl/58jiK>.
- MEZEI PÉTER: *Újabb módosítások a szerzői jogi törvényben - 2. rész, Szerzői jog a XXI. században*, elérhető: <http://goo.gl/cnS7J>.
- NOL.HU: *ACTA: Az automatikus cenzúra tökéletes alkalmazása?* Elérhető: <http://goo.gl/Jyu3g>.

- TORRENTFREAK: *ACTA is DEAD After European Parliament Vote*, elérhető: <http://goo.gl/dqZyL>.
- TORRENTFREAK: *Pirate Bay Moves to The Cloud*, elérhető: <http://goo.gl/3qoHg>.
- UJHELYI DÁVID: *Nem játék – az OnLive szerzői jogi szempontból, Szerzői jog a XXI. században*, elérhető: <http://goo.gl/oQ00z>.
- Washington Declaration on Intellectual Property and the Public Interest, elérhető: <http://goo.gl/47F0Z>.